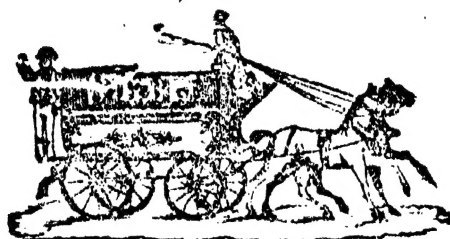

ગજરામારુજીની વારતા.

સર્વે સોખીલા સજ્જનોને વાસ્તે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

વુકસેલર જગજીવન દલપતરામ.

અમદાવાદમધ્યે.

મામાની હવેલીમાં યુનાઇટેડ પ્રિન્ટિંગ અને

જનરલએજન્સી કંપની "લિમિટેડ"ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપી.

સંવત ૧૯૩૮

સંને ૧૮૮૧

ગજરામારુજીની વારતા.

સર્વે સોખીલા સગ્ગનોને વાસ્તે
છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

બુકસેલર જગજીવન દલપતરામ.

અમદાવાદમધ્યે.

મામાની હવેલીમાં યુનાઇટેડ પ્રિન્ટિંગ અને
જનરલ એજન્સી કંપની “લિમિટેડ”ના પ્રેસમાં
રણછોડલાલ ગંગારામે છાપી.

સંવત ૧૯૩૮

સંને ૧૮૮૧

ગજરા મારુજીની વાર્તા.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ
અથ વારતા ગજરા મારુજીની લખી છે.

કુહો.—પ્રથમ સારદાને વરણવું રે, કાંઈ માગુ એક પસાયરે;
મુજ વરદો વરદાયનીરે, કાંઈ શુભ મત આપેને માયરે.
કાંઈ ૧ સરસ્વતી સારદાને વીનવુંરે, કાંઈ ગણપત લાગુ
પાયરે; કાંઈ શુધ યુધ તમે આપજોરે, મારી જીભ્યાએ
જથ થાયરે, મારી ૨ કુંદાજોરે દુઃખ ભંજજોરે, કાંઈ સદાયે
બાજે વેશરે; કાંઈ પ્રથમ સમર હુંતો તેહનેરે એતો ગવરી
પુત્ર ગણેશરે, એતો ૩ શ્રી ગુરુને હુંતો ચરણે નમુરે, કાંઈ
ગણપત રહું કરજોડે કાંઈ સહુને કહુંરે હું તો વિનતીરે,
કોઈ મુજને ન દેશા ખોડરે, કોઈ મુજને ન દેશા ખોડ, ૪

માંડવ ઘઠ શેહેરના જામ રાજાને સાત રાણીઓ હતી,
તેમાં છ માનીતી અને એક દામાવંતી રાણી અણમાનીતી
હતી, એ સાતે રાણીઓમાં કોઈને પેટ દીકરો નહોતો, એક
દાહાડે સવારના પોહારમાં મોહોટા મળસકામાં પાસેના ગા
મમાંથી એક ઢેયડી સુધીઆ સાવરણી વેચવા સાર શેહેરમાં
આવતી હતી, તેણે રસ્તામાં વેગજેથી રાજા સંડાસમાં જતા
જોયા. એટલે વિચાર કર્યો કે સાત રાણીએ રાજા વાંઝીયા
છે માટે તેમનું માં જોતાં મને અપશુકન થશે, અને માહા-
રાં સુધીઆ સાવરણી અપશે નહીં એવું ધારી તે ઢેયડીએ

રાજના સામી સાવરણી ધરી, અને પુંડ ફેરવી ઉભી રહી.
આ તમાસો જોઈને જાંમ રાજ બહુ ગુસ્સે થયો, અને પેત્રી
ઢેયડીને પાસે બોલાવી પેછે છે.

કુહો,—સાચુરે બોલ તુંતો દાસણીરે, કાંઈ જુઠેરા વચન
ન બોલરે; કાંઈં જીવતાં ચડાવું તુને શુળીએ, કાંઈ ધુંદી
પડાવું તારી છોલરે કાંઈં પ

હે ઢેયડી સાચુ બોલજે. તે મારા સામી સાવરણી શા માટે
ધરી? જેવું હોય તેવું કેહે નહી તો તને શુળીએ ચડાવીશ.
અને તાહારા શરીરની ચામડી ઉતરાવીશ તે સાંભળી ઢેકડી
ધબરાણી અને બોલી કે માહારાજ સાચુ બોલીશ તો તમને
રીશ ચડશે રાજ કહે કે સાચુ બોલીસ તો તને છોડી મુકીશ
અને ખુશી કરાશે એથી ઢેયડીના મનને ધીરજ આવી અને
તે બોલી:—

કુહો.—મલામાં મલો જોને કુમરોરે, કાંઈ તેથી મલેરો
લોભરે; કાંઈં એથી મલોરે રાજ વાંઝીએ, તેતો મુવે ન
પામે મોક્ષરે. કાંઈ મુવે ન પામે મોક્ષ. ૬

કુમરો એટલે પેટમાં પાપ રાખી પોતાની વાત બીજાને
જણાવે નહી તે મલો કહેવાયછે, અને તેથી ઉતરતે દરજ્જે
લોભીએ માણસ છે પણ તે બંને કરતાં વધારે મલો વાંઝી
એ કહેવાય છે વાંઝીઆને સ્વર્ગમાં જવાનો અધીકાર નથી.
માટે તેવા પુરુષનું સવારના પોહારમાં માં જોવું અને શુકન
લેવા તે ધારું નખે છે. આપને સાત રાણીએ છતાં પુત્ર
નથી માટે મેં સાવરણી આડી ધરી હતી. આ વાત મેં સા
મે સાચી કહીછે. હવે દીલ ચાહે મને રજા આપો અગર

તમારી નજરમાં આવે તે કરો. રાજાએ દેવડીની વાત સાચી માનીને તેના ઊપરથીરીસ ઉતારી નાંખી અને પોતાની સાથે દરબારમાં લઈ ગયા. ત્યાં કમોદના ચોખ્ખાનો ઢગલો પડ્યો હતો તેમાંથી ગાંસડી બંધાવી દેવડીને વીદાય કરી. રસ્તે જતાં મન સાથે કહે છે કે હવે સાવરણીને સુંથીઆં વેચવાની જરૂર નથી એ ત્રણ મહોનાની ખરચી જોટલા આ ચોખ્ખા મળ્યા છે, એમ ધારી પાછી પોતાને ઘેર ગઈ; ત્યાં તેના ધણીએ પુછ્યું કે તું આ ચોખ્ખા ક્યાંથી લાવી? તારે દેવડીએ કહ્યું કે તમારે શું કામ છે. ધણીએ કહ્યું કે રાંડ સાચુ ખાત્ર નહીતો ધરમાં પેસવા નહીં દઉ તારે તે ખાત્રી હુંતો રાજાને ત્યાંથી લાવીશું. તે સાંભળીને તેનો ધણી કહે કે એ ચોખ્ખા આપણે જોઈએ નહીં. રાજા વાંઝીયા છે માટે તેમનું માં જોવાય નહી તો પછી તેમનું અન્ન કેમ ખવાય? દેવડી કહે કે આપુ શહેર એમનું અન્ન ખાય છે તો આપણને શી હરકત છે શું આપણે બધા કરતાં મોહોટાં કે રાજાનું ન ખાઈએ? તે સાંભળી તેનો ધણી બોલ્યો કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતા તેજ રાજાનું હરામ ખાય છે. પણ સમજીતો હલાલ કરીને ખાવાના. રાજા મફત કાંઈ આપે પણ સમજીતો લે નહીં. જો તને વિચાર ન આવતો હોય તો પારખુ જો આપણા ધરમાં કોદરા છે તે ભરડીને તેમાંથી કોદરી કાઢાડ અને તેના ભિગા રાજાના ચોખ્ખા ભિગવી ચકલાંને નાંખ. જો તે જનાવર ચોખ્ખા ખાઈ જશે તો આપણે પણ ખાઈશું. દેવડીએ કોદરી અને ચોખ્ખા ભિગા કરીને ચકલાંને નાંખ્યા પણ ચકલાંએ કોદરી વીણી ખાધી અને ચોખ્ખા રેહેવા દીધા. આવો પ્રતક્ષ દાખલો જોઈને દેવડી ચોખ્ખાનો પોટલો માથે ચડાવી

રાજના દરબારમાં પાછો આવી રાજને કહ્યું કે જનાવર સં-
 રખાં તમારું અન ખાતાં નથી તો અમે કેમ ખાઈએ. એમ
 કહીને એખા પાછા નાંખી પોતાને ઘેર ગઈ. હવે રાજને
 એળગાણીની વાત સાંભળતાં મનમાં ઘણો પશ્ચાતાપ થયો
 માટે વાંઝીયા મેહેણું છતાં રાજપાટનું સુખ કશા કામનું નથી.
 એમ ધારી પોતાની છ માનીતી રાણીએને બોલાવી અને
 કહ્યું કે સાત રાણીઓ છતાં વાંઝીયા મેહેણું રહ્યું. અને તે મે-
 હેણાને લીધે કોઈ માહારું મેં જીતું નથી, અને શુકન લેતું
 નથી. માટે હવે હું નગરમાં રહેનાર નથી, માહારે રાજપાટ
 ભાગવયું નથી કોઈ અધાર વનમાં જઈ ત્યાં કોઈ દેવની આ-
 સના વાસના કરીશ અને જો તે દેવ માહારું વાંઝીયા મેહેણું
 ભાગશે તોજ હું પાછો નગરમાં આવીશ નહીં તો જંગલમાંજ
 બટકીને આરદાનો છોડી લાવીશ એમ કહી કુલશંક વજ્રને
 રાજ પાટ સોંપી પોતે શામ ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ ચાલી
 નિકળ્યા.

કુહો.—રાણીઓ રૂવેરે રૂંમ મોહોલમારે કાંઈ દાશી રૂવે
 દરબારે, કાંઈં ૨ ધપિત રૂવેરે સારા શહેરનારે કાંઈ વરતાપો
 હાહાકારે. કાંઈં ૭ હાટે રૂવેરે હાટ વાણીઆરે તેતો પાડી
 બેડા હડતાળે. તેતોં પ્રાણી માત્ર રહે ઉદાશમારે, કાંઈ વૃક્ષ
 નમાવીછે ડાળે કાંઈં ૮ કાળે ઘોડે ને કાળે લુગડે કાંઈ
 રાજ જાય વતવાસરે; કાંઈં વાંઝીઆ મેહેણું ભાગવારે છોડી
 આલ્યા નગરની આશરે. છોડી ૯

હવે રાજ પોતે નગરમાંથી બહાર નિકળ્યા કે તમામ રૂંગ
 મેહેલમાં રાણીઓ રૂદન કરવા લાગી અને દાશીઓ ચાકર

નકર અને નગરમાં વસનારા લોકોએ ધણું કલ્યાંત કરવા માંડ્યું. નગરના લોકોને ઉદાશ જોઈ પશુ પક્ષીને પણ દીલગીરી આવી, મોહોટા અને નહાનાં કુમળાં ઝાડ હતાં તે પણ કર-માઈ ગયાં. આવી રીતની રમયતની દીલગીરી અને પશુ પક્ષીનો શિકારુર દેખાવ છતાં રાજા પોતે વાંઝીયા મેહોણું ભાગવાની આશાએ રાજ પાટ અને કુટુંબ કબીલો મુકીને જંગલમાં એકલા ચાલો ગયા આગળ જતાં એક મોહોટું ખપૈયા વન આવ્યું. ત્યાં ઝાડની ઘણી ઘટા જોઈ પોતે વીસામો લેવા સાફ ઝાડ તળે ઉતરી પડ્યા ત્યાં પવનથી ખરી પડીને પાંદડાંના ઢગલા જમીન ઉપર પડ્યાછે તે ખસેડીને હાથ વતે રાજા જમીન સાફ કરે છે એટલે પાંદડાંમાં ઢંકાએલી જળાધારી સહીત માહાદેવની મુરતી રાજાની નજરે પડી તે જોઈ રાજા બહુ હરખાયો કે હું કોઈ દેવને ખોળવા નિકળ્યો હતો, તે માહારા ઉપર કીરપા કરીને મને સામા આવી મળ્યા; માટે હું આ જગ્યાએ રહીને માહાદેવની સેવના કરીશ એવું ધારી રાજા તે માહાદેવ આગળ તપ આદરીને પુજા કરવા લાગ્યા; પુજા કરતાં કરતાં ખારવરસ વીતી જવા આવ્યાં તો પણ માહાદેવ કાંઈ પ્રસન્ન થયા નહીં એવામાં એક દહાડો એ શીકારીઓ શીકાર કરવા નિકળ્યા હતા, તે શીકારીઓ ઝોળીઓ ખમિ ભરાવી ચાલ્યા આવે છે; તેઓએ વેગળેથી રાજાને અને ઘોડાને દીઠો એટલે વિચાર કરે છે કે આપણે પેલા આદમીને મારો નાંખી તેની પાસેથી ઘોડો લઈ લઈએ એવું ધારી તે શીકારીઓ રાજા તરફ ચાલ્યા આવેછે શીકારીઓને દીઠા એટલે રાજા વિચાર કરેછે કે આ કોષક લુટારા

છે. તેઓ આ ઘોડાની લાલચે મને મારી નાંખશે આપણે
 રાજ પાટ મુકીને મરવા સાર તો અહીં આવ્યા છીએ,
 હાથે મરવું તે કરતાં પરાયા હાથે મોત થશે તો આત્મ હતા
 કર્યા બાબત નરકમાં જવું નહિ પડે અને હું સારી ગતીએ
 જઈશ; એમ ધારીને હોંમત રાખી રાજ બેઠા છે; એટલામાં
 પેલા શીકારી આવી પોણાઆ અને કરડી આંખ કરીને
 ઉભા રહ્યા. તે જોઈને રાજ કહેછે કે હે ભાઈ તમે શા
 વિચારમાં ઉભા રહ્યા છો, જે તમારા મનમાં હોય તે તાકી-
 દથી કરી નાંખો. એટલે હું આ દુઃખમાંથી છુટીને તરત
 પરમેશ્વરની પાસે સુખમાં જઈ બેસુ. આ વાત સાંભળીને
 શીકારીએ વિચારમાં પડ્યા કે આ કોઈ મોટો માણસ છે,
 કારણ કે આપણે એક ગાઉ ઉપર જે વિચાર કર્યો હતો તે
 તેના જાણવામાં આવ્યો માટે માનો ન માનો પણ આ
 કોઈક દેવતા છે. એમ ધારી મારવાની વ્લાત બુઝી જઈને
 હાથ જોડી રાજને પુછેછે કે માહારાજ તમે કોણ છો અને
 અહિ જંગલમાં શા કારણે બેઠા છો? રાજ કહેછે કે ભાઈએ
 હું રાજધું પણ મહારે પેટ કાંઈ છોકર નથી માટે વાંઝીયા
 મેહેણું બાગવા સાર આ માહાદેવની સેવના કરુંદું- તે સાં-
 ભળી શીકારીએ વિચાર કરેછે કે આપણે પેટ પણ છોકર
 નથી અને વાંઝીઆ છીએ માટે આમની જોડે બેસીને મ-
 હાદેવની સેવના કરીશું તો પુત્રયશે એમ ધારી ઝાડે ઝોળીએ
 બરાબી માહાદેવની શેવા કરવા બેઠા. જ્યાં બે ને ત્રણ દીવસ
 થયા કે પેલા શીકારીએને બુખ લાગી અને તેમનાથી બુખે
 રહેવાયુ નહિ એટલે વિચાર કર્યો કે આપણાથી હવે બુખ્યા

રહેવાશે નહિ અને આપણી પાસે શીકાર લાવેલો તદ્દવાર
 છે તે આપણે એમ ધારી ઝોળીમાંનો શીકાર બાહાર કાઢા-
 ડીને માહાદેવની જળાધારી ઉપર મુકી કાપવા માંડ્યો એટલે
 તમામ જળાધારી અને શોવલીંગ રૂઢીરથી બરાચું. આવું અધોર
 કામ જોઈ માહાદેવ અકળાયા કે આ પાપી કેમ કર્યા જશે
 નહિ અને મને સ્પષ્ટ કરી નાખશે; એમ ધારી પોતે જોગીનો
 વેશ લઈ શીકારીઓના સામા આવી ઉભા રહ્યા અને
 શીકારીઓને કહ્યું કે અરે મુરખ તમે આ શું કામ કરો છો
 અને અહિયાં કેમ આવ્યા છો ? શીકારીઓએ કહ્યું કે અ-
 મારે પેટ કાંઈ છોકરું નથી માટે માહાદેવની પાસે પુત્ર લેવા
 આવ્યા છીએ તે આપણે એટલે જઈશું, લીધા શીવાય જનાર
 નથી. માહાદેવે વિચાર્યું કે આ પાપીઓ હવે પુત્ર લીધા
 વગર મને છોડનાર નથી માટે એમને પુત્ર આપુ એટલે
 અહિયાંથી જાય, એમ ધારી માહાદેવે શીકારીઓને કહ્યું કે
 ઘેર જાઓ તમને પુત્ર થશે. શીકારીઓ કહે કે વચન આપો
 તો જઈએ પણ માહાદેવ વચન આપી અંતરધ્યાન થયા અને
 શીકારી પણ હરખાતા હરખાતા પોતાને ફરતે પડ્યા. આ
 નમાસો જોઈ રાજા જામ વિચાર કરેછે કે આપણા કરમની
 વાત છે. હું બાર બાર વરસના અપવાસ કરીને શેવના કરછું
 પણ માહાદેવ મને કોઈ દિવસ સ્વપ્નામાંએ દેખાતા નથી
 અને આ બે પાપી ચંડાળ એક બે દીવસ આવીને બેઠા
 અને માહાદેવની જળાધારીમાં અપવિત્રતા કરી. તેમને મા-
 હાદેવે પુત્ર આપ્યા માટે હવે હું પણ તેમની માફક કરું.
 એમ વિચારી પોતાના ઘોડાનું દોરડું છોડીને જઈ ચાલે

બાંધ્યું અને પોતાના બે પગ બાંધીને પોતે નીચે મોટે
 ગુલતાં લટકીને એક હાથે માહાદેવની મૂરતી ઉપર કટાર ઝા-
 લીને હિચકા ખાવા લાગ્યા એટલે કટારની અણી ધાર સાથે
 અથડાઇ માથુ ધુંદાવા લાગ્યું અને માહાદેવની જળાધારી
 લોહીથી ભરાવા લાગી. આવી ક્રમક્રમાટ બરેલી રીતે રાજા
 ક્રમજ પુજા કરે છે તે જોઈ શીવને ઘણોજ ત્રાસ આવ્યો અને
 એકદમ રાજાના સામા આવીને ઉભા રહ્યા. અને રાજાને
 કહ્યું કે તું આટલુ બધુ શું કરવાને કરેછે ? રાજા કહે કે મા-
 હારાજ હું બાર વરસથી પુત્રની આશાએ રાજપાટ મુકી
 ભુખ તરસ વેઠીને તમારી શેવના કરૂં છુ તો પણ તમે પ્રસન્ન
 થયા નહિ અને પેલા શોકારી પાપી કરમના કરનારા તેમને
 તમે એક બે દીવસમાં પુત્ર આપ્યા. માટે માહારે તો હવે
 તમારે માટે મરવું છે. મહાદેવ કહેછે કે જો જોવું કર્યું
 હશે તેને તેવું ફળ મળશે. મેં એમને પુત્ર આપ્યા પણ તે
 પુત્ર છાણમાં કીડા પેદા થઇ ત્રીજે દીવસે મરી જાયછે તેમ
 ઉછરીને મરી જશે અને તને જે પુત્ર આપવાનો તે કાંઈ
 નામના કરેવા લાયક થશે માટે હવે તું તારા પગ છોડી
 નાંખ, હું તારા ઉપર ઘણો તુશમાન થઈ ગયો છું. પછી
 રાજાએ હાથ પગ છોડી નાંખી બે હાથ જોડી પોતે મહા-
 દેવની સામે ઉભા રહ્યા છે માહાદેવે પુછ્યું કે તમારે કેટલી
 રાણીઓ છે ? રાજાએ કહ્યું કે સાત રાણીઓમાં છ માનીતી
 અને એક અણમાનીતી છે પછી માહાદેવે કહ્યું કે ઊંચુ જો
 ઝાડ થીનું છે ? રાજાએ જોયું જોયું એટલે આંખાનું ઝાડ
 દીઠું પછી માહાદેવે કહ્યું કે તેના ઉપર ફળ છે કે નહીં ? રા-

જાએ બીજી વાર ફરીને આંખા સામુ જોયું તો આંખા ઉપર
કેરીઓ બુલી રહેલી છે, અને તે કારમી દેખાય છે તે જોઈ
રાજાએ કહ્યું કે માહારાજ બીન રતે આંખા ઉપર કેરી બુલી
રહી છે. માહા દેવે કહ્યું કે આ માહારો ઘોડો લઈને જા અને
આંખા ઉપર માર્ય પછી જ કેરીઓ નીચે પડે તે તાહારી
રાણીઓને ખવરાવજે એટલે પુત્ર થશે, જો વધારે લોભ
કરીશ તો બાર વરસની મેહેનત નકામી જશે માટે બીજી વાર
ઘોડો મારીશ નહિ, તે સાંભળી રાજા ઘોડો લઈને ચાલ્યો
અને શીવ પેણ અલોપ થઈ ગયા હવે રાજાએ આંખા ઉપર
ઘોડો માર્યો કે સાત કેરીઓ નીચે પડી તે લઈ ઝોળીમાં
નાંખી માહાદેવની પાંસે આવી હાથ જોડીને કહ્યું કે—

કુહા—જગશર માહાદેવ તમને વિનવું કે હુંતો લખીલખી
ભાગુ પાયરે; હુંતો વાંઝીયા મેહાણું મહાઈ ભાગીયું કે, માહારી
સદાય કરજે સાદ્યરે માહારીં ૧૦ વિધવા નગરીરે માહારી
સધવા થઈ કે, કાંઈ ભાગ્ય તણો નહી પારરે; કાંઈ મેહર
કરી માહાદેવજી, મને આપ્યો નવો અવતારરે મને ૦ ૧૧

માહારાજ તમે માહાઈ વાંઝીયા મેહાણું ભાગ્યું તેથી મા-
હારા ભાગ્યની કાંઈ શીમા રહી નથી અને મહારી નગરી કે
જે માહારા નગર સુતી પડી હતી તે હવે મને જોઈને ધણી
ખુશી થશે અને બહુ સુખ પામશે, કેમકે તમે મને આજ
નવો અવતાર આપ્યો હું નગરમાંથી નીસર્યો ત્યારનો મરી
ગયા બરોબર હતો એવી રીતે રાજાએ માહાદેવને અરજ કરી
અને પ્રદક્ષણા ફરીને ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈને નગર બહાર
ચાલ્યા. જ્યાં નગર નજીક આવ્યું એટલે લોકોએ રાજાને દીઠા,

અને રાજા આઘ્યાની વાત આલી તેથી તમામ રધવિત બહુ ખુશી થઈ કુલશંક વજીરે પોતાનું બધું લક્ષર શણગાર્યું. અને સોના રૂપાના કુલ પડાવો મોહોટો ધામધુમથી વાજતે ગાજતે રાજાની પાસે આઘ્યા રાજાને પ્રધાને તથા રાણીઓએ તથા રધવતે સોના રૂપાના કુલથી વધાવ્યા, અને વાજતે ગાજતે નગરમાં લાવી ગાદીએ બેસાડ્યા. પછી રાજા પોતે રાણીઓના મોહોલમાં ગયા અને પોતાની છ માનીતી રાણીઓને બોલાવી પેલી સાતે કેરીઓ આપી દીધી. રાણીઓએ તે કેરીઓ ખાધી અને ગોટલા છોતરાં મહેલની બાહાર ફેંકી દીધાં. પેલી અણમાનીતી રાણી દામાવંતીએ પોતાની દાશીને કહ્યું કે તું માનીતી રાણીઓના મોહોલ આગળ જા અને જો કે રાજા શી નવી ચીજ લાવ્યા છે. ખારે વરથે ઘેર આવ્યા છે માટે કાંઈક લાવ્યા તો હથે અને તે ચીજમાંથી કાંઈક નકામું ખારણે ફેંકી દીધું હથે તે તું લઈ આવ તે સાંભળીને દાશી માનીતી રાણીઓના મોહોલ આગળ આવીને જીવે છે તો કેરીઓના ગોટલા છોતરાં પહેલાં દીઠાં તે જોઈને દાશીને અચ્ચો લાગ્યો કે આ રતમાં આંખાનાં પાંદડાં સરખાં ખરી પડે છે તો કેરીઓ ક્યાંથી માટે આ કેરીઓ જ નવીન ચીજ જણાય છે એમ ધારી કેરીઓના ગોટલા છોતરાં વીણી લઈને પોતાની બાઈ દામાવંતીને આપ્યાં ને કહ્યું કે બાઈ રાજા તો નવી ચીજ કેરીઓ લાવ્યા છે, તેના ગોટલા છોતરાં પડેલાં હતાં તે હું લાવી છું દામાવંતી કહે કે ગોટલા છોતરાં પણ આપણે કામના છે, એમ કહી ખાંડી કુટીને પીવાની રાખ કરીને પીવાનો વિચાર કરે છે એટલામાં તેને વેહેમ આવ્યો કે આ દેવતાઈ કૃષ્ણ છે તેથી તેમાં

કાંઈક દહવિત હોય અને મને કદી ગરબ રહે તો પછી રાજા આજ મુકે અને તે ખરૂં મનાય કારણ કે માહારે મોહોલે રાજા આવતા નથી માટે હું પુલશંગ વજીરને ખાલાવી તેની રૂબરૂ પીક તો કોઈક દીવસ રાજાને મોહોડે માહારી સાખ પુરે. એમ ધારીને પુલશંગ વજીરને તેડવા મોકલ્યું દાશીએ પુલશંગ વજીરને કહ્યું કે મહારાજ માહારી બાઈ તમને તેડે છે માટે હાલ ચાલો પછી પુલશંગ વજીર દામાવંતી રાણીને મોહોલે આવ્યા ત્યાં રાણીએ એસવા આસન આપ્યું. વજીર જી કહે છે કે રાણી જી તમે મને કેમ તેડાવ્યો છે એવું શું તાકીદનું કામ પડ્યું છે તે મને કહો રાણી કહે કે બાઈ કાંઈ મોહોડુ કાંમ નથી સેહેજ વાત છે તે તમને કહુ છું રાજા પુત્રની આશાએ બાહાર ગયા હતા ત્યાંથી બારે વરશે આવ્યા ત્યારે ફેરીઓ લાવ્યા હતા તેના ગોટલા છોતરે માહારે હાથ આવ્યા છે તેની રાખ કરી પીવાનો મેં વિચાર કર્યો છે. કદાચ કોઈ મોહોટા પુરશે તે ફેરીઓ પુત્ર થવા સારૂ આપી હોય ને કદો મને ગરબ રહે તો માહારે માથે કલંક મુકે શાથી ને હું રાજાની અણમાનીતી છું તે સારૂ તમને વચમાં રાખવા તેડાવ્યા છે પ્રધાને કંઈ બાધ એમાં તે શું છે તમે સુએથી તે રાખ પીઓ, પુત્ર થશે તો તમારી વતીનો હું રાજાને જવાબ દેઈશ. વજીરે ધીરજ આપી એટલે દામાવંતી રાણીએ વજીરના દેખતાં ચંદ્ર સુરજની સ્તુતી કરવા માંડી.

કુહો. — ચંદ્રમા સુરજ તમને વીનવું મારી સાચેરી પુરજ શાખરે; મારીં અણરે માનીતી જોને હું ઠરીરે; મારો લ

જ્યા બલેરી રાખરે; મારીં ૧૨ રાજ મોહોલેરે નથી આ-
વતારે મને કુડી ચડાવે આજરે; મનેં પીતા વના જોનેપુત્ર
થયોરે, એવી આપશે મુજને ગાજરે. એવીં ૧૩ જગશર મા-
હદિવ તમને વીનવુંરે, મારી બલેરી રાખજો લાજરે; મારીં
પુત્ર પરશાદીનો આપશો તો મારાં સરશે સરવે કાજરે મારાં
કુલશંગ વજીર તમને વીનવુંરે; મારી સાચેરી પુરજો સાખરે;
મારીં અણરે માનીતી જોને હું ઠરીરે, મારી લજ્યા બલેરી
રાખરે મારીં ૧૫ રાજ મોહોલેરે નથી આવતારે, મને
કુડી ચડાવશે આજરે; મનેં પીતારે વના જોને પુત્ર થયો
એવી આપશે મુજને ગાજરે. એવીં ૧૬

હું કુલશંગ વજીર તમારી અને ચંદ્ર સુરજની સામે હું
આ કામ કરું જો મારા ભાગ્યમાં હોય ને માહદિવજી
મને પુત્ર આપે તો માહારી લજ્યા તમારા અને તેના હાથ-
માંછે એટલું કહી રાણીએ કુલશંગજી વજીરને બીદાય કીધા
એટલે તે પોતાને ઘેર ગયા. હવે રાણીએ વીચાર કર્યો કે
રાજ પીવાથી કદાચ મને પુત્ર થશે તો તેને ચડવા લાયક ધો-
ડો જોઈશે માટે મારી ધોડીને અરધી રાખ પાઉ તો વજીરો
તેના જોવા થાય એવું ધારીને અડધી પોતે પીધી અને અ-
ડધી ધોડીને પાઈ. તેજ દીવસથી રાણીને અને ધોડીને સાથે
ગરબ રહ્યો પણ છ માનીતી રાણીએને પણ કેરીએ આ
ધધી ગરબ રહ્યા, અને જ્યાં નવ મહીના પુરા થયા એટલેસાતે
રાણીએને પુત્ર અવતર્યા, અને અઠાર મહીને ધોડીને પણ
માહા જોરાવર વજીરો થયો માનીતી રાણીએને રાજાએ કે-
રીએ આપી અને રાણી દામાવંતીને અણમાનીતી જાણીને
આપી નહી; એટલો વેરાવંતો કરવાથી મહાદેવ કોપાયમાન

થયા એટલે છ રાણીઓના પુત્ર કદરૂપા અને લુપ્તા લંગડા અવતર્યા અને હેત કરીને ગોટલા છોતરાંની રાખ પીનારી પેલી અણમાનીતી દામાવંતી રાણીને માહા કાન્તીવાન અને તેજસ્વી પુત્ર પેદા થયો. પેત્રી છ માનીતી રાણીઓને પુત્ર આવ્યાની વધામણી રાજા પાસે ગઈ, તેથી રાજા ધણું હરખાયા. પણ અણમાનીતીને પુત્ર થયો તેની કોઈને ખબરજ નથી. સત્તારના પોહારમાં રાણી દામાવંતી પોતાની દાશીને બોલાવીને કહેછે.

કુહો.—દાશીરે મારી જોને બેનડારે, તું તો ઝટપટ તઈયાર થાયરે. તુંતો જન્મોતરી કરાવીને પુછીએ. કાંઈ જોશીને તેડવા જાયરે; કાંઈ ૦ ૧૭

અરે દાશી તું ઝટપટ તઈયાર થઈને જ જોશી બાવાને બોલાવી લાવ કે આપણા ભાઈની જન્મોતરી કરાવી નામ પાડીએ. એ સાંભળી દાશી દોડતી જોશી બાવાને ઘેર ગઈ ને કહ્યું કે.—

કુહો.—કુળના જોશીરે તમને વીનવુંરે, હુંતો નમી નમી કરે ઝવારેરે, હુંતો માહારી બાઈએ મને મોકલારે તમે ઉઠી આવોને આ વારરે. તમે ૦ ૧૮

જોશી માહારાજ માહારી બાઈ તમને બોલાવે છે તમારું ધણું જરૂરનું કામ છે માટે તમે હાલને હાલ માહારી સાથે ચાલો. જોશી માહારાજ મુજ તો લાલચુ અને વળી રાણીનું નામ આવ્યું એટલે મોહોટી દક્ષણા તો મળશેજ એવી આશાએ બગલમાં ટીપણુ બીપણું મારીને દોડતા દાશીની સાથે રાણી દામાવંતીને મોહોલે આવ્યા રાણીએ માહારાજને બેસવા આસન આપ્યું અને કહ્યું કે—

ફુહો.—કૃષ્ણના જોશરે તમને વીનવુંરે, હુંતો તમથી ના-
નેરી લાગુ બેઠેનરે; હુંતો જન્મોતરી કરજો જોઈનરે કુંવર
જનમ્યો છે માજમ રેનરે. કુંવર ૦ ૧૬ કીએરે નખેતરેરે કુંવર
આવીયારે. તમે પાઠેર કરજો કામરે; તમે ૦ ધરણી ધરજેરે
તેના તેજર્યારે, એવું ધરાવો કુંવરનું નામરે એવું ધરાવો ૦ ૨૦

જોશી માહારાજ તમે પુસ્તકમાં જીવ રાખીને જીવો કું-
વર આજ રોજે અવતર્યાછે માટે કીઆ નખેતરમાં તેમની
જનમછે, અને નામ શું પાડવું તે મને કહેા જોશી બાવાએ
જન્મ અક્ષર તઈયાર કરી ગ્રહ ઉપરથી નામ કાઢાડીને રા-
ણીને કહ્યું.

ફુહો.—સારે નખેતરે કુંવર આવીયારે, એતો રાખે પીતાનો
કામરે, એતો ૦ ધરણી ધરજે એના તેજર્યારે. એનું મતીઓ
માર આપે નામરે; એનું ૦ ૨૧ જોર મતેરે સઉને જીતશેરે,
એતો ભરશે મોહોટી મોહોટી હામરે; એતો જગજગ મહાદેવ
એની સાહાયમાંરે એનું ગજરો માર પાડો નામરે એનું ગજરો
માર પાડો ૦ ૨૨

ભાઈ તો એવાં શુભ અને તાપકારી નખેતરમાં જનમ્યાછે
કે તેઓ તો માહા પરાક્રમી જોરાવર અને કાન્તીવાન થશે.
પોતાની બુદ્ધિથી કામ કરશે. આભની સાથે બાપ બીડવાની
હીંમત ધાલશે અને એના તેજથી આખી દુનિઆં અંજાઈ
જઈ એને વશ થશે. પીતાની ગાદી પોતે ભોગવશે પણ બાર
વરસની ઊંમરમાં કુંવરને વનવાસ જવું પડશે વનમાંથી આ-
બા પછી કુંવર ગાદીએ બેસશે અને સઉ સારા વાના થશે
કેમકે તેને માથે માહાદેવનો હાથ છે અને તેનું રક્ષણ કરનાર

પણ માહારેય છે માટે કુંવર બહુ બળવાન અને બુદ્ધિશાળી
 થયે. શસ્ત્ર પ્રમાણે નામ મે આવે છે એક મતીએ માહ
 અને બીજા ગજરો માહ એ બેમાંથી આ તમને ન મને તે
 નામ રાખજો પણ માહારી નજરમાં લો ગજરો માહ નામ
 પણ સાર છે એવું કહ્યાથી રાણી પણ ખુશી થયાં અને દા-
 શીને કહ્યું કે.

કહો. —ઝટપટ ઉઠો માહારી દાશીએરે, તમે પેહેરો દક્ષણી
 ચીરરે; તમે યાજ બરી શગ મોતીએરે, તમે વધાવો જોશી
 વીરરે. તમે વધાવો ૦ ૨૩

જોશી માહારાજ મોતીએ વધાવી લ્યો અને ઝવેરનો એક
 યાજ બરીને આપો તે શીવાય શ્રેલાં પાઘડી અને હીરા નડીવ
 સોનાનાં કડાં પેહેરાવો. દાશીએએ તે પ્રમાણે સરવે આપ્યું.
 એટલે જોશી માહારાજ રાજ યજ્ઞ પોતાને ઘેર ગયા. રાણી
 દામાવંતીના હરખની પણ કાંઈ સીમા રહી નહી. તેણે આ-
 દાણ. ભાટ; બવાઈયા અને બીજા માગણ લોકોને ધન
 આપી ખુશી કર્યા. હવે કુંવર દીવસે ન વધે તેમ રાતે વધે
 એ રીતે સાત વરસની જામરના યયા એટલે બણવા સાંચ
 મુખ્યા; બણી ગણીને માહ વિદ્વાન યયા, અને જેમ જેમ
 મોહોઠી જામરે યતા ગયા તેમ તેમ પોતાની હુંશીઆરી, ચતુ-
 રાઈ અને અંગની ખુશી બાહાર નીકળવા માંડી. એક દીવસ
 જામ રાજાએ પોતાની માનીતી રાણીએના કુંવરોને દરબારમાં
 મોકલાવ્યા અને તેમની આદીઓ પોતાની પાસે નંખાવી તે
 ઉપર બેસારા. કુંવરોને જોઈને તમામ સભા લાજવા લાગી
 અને માહિમાહે સહિ રાજાથી છાના હસવા લાગ્યા એટલે

કુમરે વજરે વિચાર કરેછે કે આ વખત નો દામાવંતી
 નો કુંવર મજરો માર હોય તો મધી સભા ગ્રામી પડી જાય
 પણ સભાના કલા વગર તેડી કેમ લગાય? રાજા ગુસ્સે થાય
 તે શીવાય બીજી તો કાંઈ હરકત નથી. એ રાજા ગુસ્સે થયે
 તો થા; પણ આ વખત તો કુંવરને તેડી લાવું. એમ ધારી
 વજરે દામાવંતીને મોહાણે આવ્યો અને રાણાને કહ્યું કે
 બાઈ તમારી પાસે એક ચીજ માગી લેવા આવ્યો છું. રાણી
 કહે કે બાઈ અણમાનીતી પાસે એવી તે શી ચીજ માગવા-
 ની છે કે તમે એકાએક માહારે ત્યાં પધાસ્યા. માહારા મોહાણ
 કરતાં તો તમારા રાજાને ત્યાં જ નોંધાયે તે હશે, માટે મા-
 હારી પાસે જ માગશો તે આપી શકાય તેવી હશે તો હું
 હાજર કરીશ. માટે કહે તમારે શી ચીજનો અપ પડ્યો છે
 વજરે કહે બાઈ ચીજ તો કાંઈ નથી પણ તમારા કુંવરને
 રાજા પાસે માહારી સાથે મોકલો એટલી માહારી અરજ છે.
 રાણી કહે કે માનીતી રાણીઓના છ કુંવર છતાં માહારા કું-
 વર વગર રાજાને એવું શું કામ અટકી પડ્યું છે? પ્રધાને
 કહ્યું રાજાને તો કામ નથી પણ સેહેજ હું તેડવા આવ્યો છું.
 કેમકે ત્યાં રાજાના સરવ કુંવર આવીને બેઠા છે તેમને નો-
 ધને તમામ સભા લાજ મરે છે, માટે હું તેડવા આવ્યો છું.
 દામાવંતી કહે કે બાઈ રાજાને અને માહારે અંટસ છે તે
 તમે જાણો છો માટે માહારા કુંવરને કાંઈ કરે તારે માહારો
 શા ઉપાય વજરે કહ્યું કે જ્યાં સુધી માહારા જીવમાં જીવે
 ત્યાં સુધી ગજરા મારનો વાળ વાંકો થવા દેનારજ નથી.
 રાણી કહે કે તારે તમારી સાથે મોકલુ છું પણ નો માહારો

કુંવરને કાંઈ બંધે તો હું આપધાત કરીને મરીશ તેમી હતા તમને ભાગ્યે. મારે કુંવરને બચાવવાની હોમત હોય તો લેઈ જાણે. વજીરે કહ્યું કે તમારે કુંવરની કશી કીકર કરવી નહી. કુંવરે માહરા માથા સાટે છે. પછી દોમાવતીએ કુંવરને કહ્યું કે બાઈ આપણા વજીર તેડવા આવ્યાછે તેમની સાથે દરબારમાં જવા મારે સારા શણગાર પેહેરો અને ભાં જઈ એવી હુંશીયારી બતાવો કે જ્યે મારી કુખને એબ ન લાગે તે સાંભળી ગજરા માર્યે પોતાના શણગાર સજવા માંડ્યા.

કુહો.—કસબી મંડીલ માથે ખાંધીયુંરે, કાંઈ શીર પેચનો વ્યજકાઠરે; કાંઈ જાગી તોરોરે માંહી શાબતોરે જેમાં મોતી મણીનો વ્યજકાઠરે જેમાં ૨૪ જરકશી જામો પેહેરીએરે, માંહી ઝાઝરા ઝળકે તારરે; માંહી હીરા જડીત કેઠે હારડેરે, તેની શેભા તણો નહી પારરે. તેની ૨૫ સેલે કશરે કમર ખાંધીછેરે કાંઈ રેશમીએ સુરવાલરે; કાંઈ કનક કમર પટો કેડમારે, તેમાં ઝોભાં ખાય તરવારે તેમાં ૨૬ કેડમાં કઠારી છે વાંકડીરે કાંઈ દીશે છે નાનેરા ખાળરે; કાંઈ હાથમાં ઝાઝીરે બમર બાજડીરે, કાંઈ ખાંધે ઢળકતી છે ઠાલરે. કાંઈ ૨૭ અતર કસબોઈ નાખી શરીરમાંરે કાંઈ ચોળી મૂકયા છુદા કેશરે; કાંઈ લાંબા ટુંકારે મારે ડગ બરેરે કાંઈ શાભે છે ખાળે વેશરે કાંઈ ૨૮ કામ કુંવર ખાયા મારજીરે. જાણે તેજ તણા અંખારે જાણે પુલશંગ વજીરની ઝાલો આંગળીરે, કાંઈ મારજી ચાલ્યા દરબારરે. કાંઈ ૨૯

ગજરા માર્યે બહુ મુલાં વસ્ત્ર અને હીરા મોતીના ધરેણાં પેહેરી કમરમાં કઠારે અને તલવાર લટકાવી દીધાં છે.

તેના શરીરની અંદર પ્રુથગો મસમસી રહી છે. એવી રીતના ઠાઠ માથા માતાને પમે લાગી વજીરની સાથે દરબારમાં બે-ય છે મારગમાં વજીરને પ્રુથગું કે રસ્તો એકજ છે કે બીજો કાંઈ આડો આવળો છે? વજીરે કહ્યું મહારાજ આડા આવળા રસ્તાનો શો ખમ છે? કુંવર કહે હું રાજાને નમવાનો નથી. માટે જો સામો આવું તો મહારે નમવું પડે આ વાત સાંભળીને પ્રધાન ગભરાયો કે આ મારી સાથે આવું બોલે છે તો પછી રાજાને કહેશે. પણ એર ને થયું તે થયુ એવું ધારી રાજાની બેઠકની પુંડે બૂરી હતી, તે હિઠડાવી પ્રધાન અંદર ગયા પછી મારે વીચાર કરે છે કે જો પેહેલુ માથુ ઘાલીશું તો નમ્યા કહેવાઈશું માટે પેહેલા પગ ઘાલીને અંદર જવું એ રીતે ગજરી મારે દરબારમાં આવી રાજાની જોડે ઉભા રહ્યો પુલશંગજી વજીર પણ રાજાનો સાથે બેઠા. કુંવરને જોતાજ સભા ઝાંખી થઈ મઈ, અંધારી રાતે તારા મંડળમાં અંદ્ર પ્રકાશી રહે તે પ્રમાણે કુંવરનું તેજ પ્રકાશી રહ્યું રાજા કુંવરનું તેજ જોતાંજ પ્રધાનને પુછે છે કે આ કુંવર કોનો છે? ત્યારે પ્રધાને કહ્યું કે મહારાજ આ છ કુંવરો જના છે તેનો એ પણ છે. રાજા કહે મારે છ રાણીઓના આ છ કુંવર છે અને વળી આ કુંવર કોનો? પ્રધાને કહ્યું આપણી અણમા-માનીતી રાણીનો તે છે રાજા કહે હું તેને મોહાણે જતો નથી તો કુંવર પેદા કેમ થયો? પ્રધાને કહ્યું કે મહાદેવની આપેલી સાત કેરીઓ તમે છ માનીતી રાણીઓને આપી તેઓએ આપને ગોઠા છોતરાં નાખી દીધાં, તે અણમાનીતીના હાથમાં આવ્યાં ને આધાથી આ કુંવર પેદા થયો છે રાજા કહે

મહારો કુંવરે હોમ તો સામે આવી સન્નામ કરે. મનરો મારે
કહે હું સાત જણ સીધા બીજા કોઈને સલામ કરતો નથી.
રાજા કહે કે મહારા કરતાં અઢીયાતા બીજા સાત કયા છે?

કુહો. — પેહેલીરે સલામ માહારી માતનેરે, જેણે નવ માસ
રાખ્યો પેઠરે જેણેં દેહી કછીને ઉછેરીયોરે; મારી ધણીએક
કધી વેઠરે. મારી. ૩૦ બીજરે સલામ જગશરે માદેવનેરે,
જેણે પેઠમાં ગરબજ દીધરે; જેણેં જઠરાઅગ્નીથી મુને
જાળવીરે મારી રક્ષા ધણી એક કીધરે મારી. ૩૧ ત્રીજરે
સલામ માહારા પ્રભુનેરે, જેણે બહાર આખો અવતારરે; જે-
ણેં જીવતા લગી જથ આપશરે, એતો મુવે ઉતારે ભવ પારરે.
એતો. ૩૨ ચોથરે સલામ માહારા રેવંતનેરે, એતો રણમાં
રમાડી લાવે ઘેરરે; એતો. ૩૩ ગામ થેકી પડે પરગામમારે, એની
કોઈના જાણે પેરરે. એની. ૩૪ પાંચમી સલામ માહારા ખાં-
ડાનેરે, એતો રણમાં કરે મીઠા ધાવરે. એતો. ૩૫ દુશ્મન દુર રહે
દેખીનેરે, માહારા બુડતુ તારે તે નાવરે. માર. ૩૬ છઠીરે
સલામ માહારી ઢાંજનેરે, એતો રણમાં હથથા કેરી આયરે;
એતો. ૩૭ દુશ્મન જોઈ ઝડપ ઉડતીરે. માહારી પડતી બચાવે-
લોથરે; માહારી. ૩૮ સાતમી સલામ ધરતી માતનેરે એતો
મુવા જીવતાનો વિશરામરે; એતો. ૩૯ પ્રાણી માત સડ પેઠ
બરેરે; કાંઈ જીવતાનું જીવન ઠામરે કાંઈ. ૪૦

પેહેલી સલામ માહારી જનેતાને કે જેણે નવ મહીના પેઠ-
માં રાખ્યો પોતે દુઃખ વેઠીને મને મોટો કર્યો. બીજા
જગશરે માદેવતે કે જેણે ગરબ આપી જઠરાઅગ્નીથી
માહારી રક્ષા કરી. ત્રીજા જગત કરતાં પરમેશ્વરને કે જેણે

અવતાર આપ્યો અને જે જીવતાં સુધી કોરતી વધારી મુવા પછી સ્વર્ગે લઈ જશે. ચોથી માહારા રેવનને કે જે ગામ પરગામ જઈને સાંજે વનમાંથી ઘેર લાવે. પાંચમી માહારી તરવારને કે જે લડાઈમાં દુશ્મનનું દળ કાપીને માહારો જય કરે. છઠી સલામ માહારી ઢાલને કે જે મને દુશ્મનના સપાટામાંથી બચાવે. અને સાતમી સલામ ધરતી માતાને કે જેની અંદર મુવા જીવતા સમાય છે અને બધા પ્રાણીઓની ગુજરો ચાલે છે. માટે તેને નમુંદું બીજ કોઈને હું નમતો તેથી. આવા વચન સાંભળીને રાજાને બહુ ક્રોધ થયો. અને કુંવરનું મરતક છેદી નાખવા હુકમ કર્યો. વજીરે કહ્યું માહારાજ હું રાણી પાસેથી માગી લાવ્યો છું તેવો પાછો પોચાડવાનો કરાર છે માટે ત્યાં પોહોચાડ્યા પછી ગમે તેમ કરજો એમ કહી કુંવરને લઈ દરબારમાંથી નીસર્યા રસ્તામાં આવતાં હૈશી વરસની ધરડી ડોસી આવતી દીઠી એટલે કુંવર પ્રધાનને કહે છે કે આ ડોશીને અહીં બોલાવો, એને હૈશી વરસ થયાં છે માટે સો સવાસો વરસની વાત જાણતી હશે. પ્રધાને વિચાર્યું કે કુંવર મહા અતુર છે માટે રાજાની પાછળ અંતે આ કુંવરનેજ ગાદી મળશે માટે તેની ચાકરી કરી ફાકટ જશે નહીં એવું ધારી ડોસીને કુંવરની પાસે બોલાવો કહ્યું, ડોશીમા તમને કેટલાં વરસ થયાં હશે? ડોશી કહે કે આશરે એશી થયાં હશે. કુંવરે કહ્યું કે ત્યારે તમને સો સવાસો વરસની વાત યાદ હશે? ડોશીએ કહ્યું કે બાઈ અવસ્તા થઈ છે તેથી થોડું યાદ રહી શકે. કુંવરે પુછ્યું કે આ ગામમાં પ્રથમ રાજ કોનું હતું? ડોશીએ કહ્યું કે બાઈ વીરા-

છ ઠાકોરનું આગળ રાજ હતું અને આજે તો આ જામ
 રાજ છે. કુંવરે પુછ્યું કે બીરાજના વંશમાં હાલ કોઈ છે ?
 ડોશી કહે કે બધાં મરી ગયાં પણ સોજેક વરસનો એક
 છોકરો છે. કુંવરે કહ્યું કે તે છોકરાને મહારી પાસે તેડી
 લાવો તો ઠીક. એમ કહી દસ મોહારો ડોશીને આપી. ડોશી
 મોહારો રૂપિયાને બહુ ખુશી થઈ અને લાકડી ઠેકાંને ચાલતી
 હતી તે ખમે મુઠી તાકીદથી પેલા છોકરાને કુંવર પાસે તેડી
 લાવી પછી પોતે ઘેર ગઈ. હવે કુંવરે પેલા છોકરાને પુછ્યું
 કે બાઈ પહેલાં આ શહેરમાં કોનું રાજ હતું? છોકરે કહ્યું
 કે ધણા વરસ ઉપર તો માહારા ધરડા રાજ કરતા હતા પણ
 તેઓનું જીર ધટ્યાથી હાલ આ રાજ રાજ કરે છે. કુંવરે ક-
 હ્યું કે કાંઈ જગીર તારા કબજામાં છે? છોકરો કહે રોટલા
 ખાઈ તેટલાં ગામ બાહાર ખેતર છે, અને ગામમાં હજાર
 વીંધા ભીંચે ત્યાં હાલ લોકો ગ્રાંડે ફરે છે પણ રાજ માહારી
 ફરીયાદ સાંભળતા નથી કુંવરે કહ્યું કે તું એ જમીન મને
 વેચાતી આપીશ? છોકરો કહે વીંધે એક રૂપિયા લઈને
 આપીશ. પછી કુંવરે બજારમાંથી એક હજાર રૂપિયા અને
 સેલુ, મંડીલ અને સોનાના કડાનો સીરપાવ આપી તેના
 પાસેથી દસ્તાવેજ લખાવી લેઈને કુંવર વજીરની સાથે પોતાને
 ઘેર આવ્યો, રાણી કુંવરને જોઈને બહુ ખુશી થયાં
 કુંવરે વજીરને કહ્યું કે કાલ સવારે પહેલાં આવજો પેલી
 જમીન ઉપર મોહાટો મહેલ બાંધવો છે માટે કોઈ
 હુશીયાર કડીઆ સુતારને બોલાવી જે સામાન જોઈએ તે-
 નાં પાંદ કરાવો. વાર કહી વજીર પોતાને ઘેર ગયા. રાણી-

એ કુંવરને પુક્યું કે કેઈ જમીન ઉપર મહેલ બાંધવો છે
કુંવરે કહ્યું કે આને આપણે એક હજાર વીસા જમીન
લીધી છે. બીજા દહાડે પુલસંગ વજીરે પોતાના ખાનખી
માણસને કહ્યું કે એક મહેલ બાંધવા સાર કોઈ ન
જાણે એમ સામાન મંગાવી તાકીદથી કામ ચલાવજો.
કોઈને કેહેશો નહીં કે આ મહેલ ફલાણાનો છે એવી
શીખામણુ દઈ હુંશીયાર કડીયા સુતારને બાંધાવી પોતે
ગજરામાર પાસે તેડી લાવ્યા. ગજરા મારાએ કહ્યું કે
રાજના મહેલ કરતાં ઘણા શોભીતો અને મોહોટો મહેલ
કરવો છે માટે તે જમીન સાફ કરાવી અણવાનું કામ
ચાલતુ કરો. કુંવરનો હુકમ થતાંજ પુલસંગ વજીરના માણસે
સામાન મંગાવી અપાઠાબંધ કામ ચલાવ્યું. પુલસંગ વ-
જીરે રાજ ન જાણે એવી રીતે ગજરા મારાનું કારભાર
કરવા લાગ્યા થોડા દીવસમાં મહેલ તૈયાર થયો તે
બહુ શોભીતો અને છટાદાર બન્યો. દીવાનખાના, રંગ મહેલ,
ખડગ મહેલ અને જનાનખાનું બહુ શોભો રહ્યું હતું હવા
ખાવાને વારતે અગાશીઓ અને તેની અંદર મુગંધી આ-
પનારો પુલના ઝાડ ગોઠવી મુક્યાં હતાં. કચેરીને સાર મો-
હોટાં દીવાનખાનાઓ ગલીયાઓથી મડી લીધાં હતાં અને
જગે જગે તરેહવાર આરસની બેઠકો કરો હતી. ત્યાં પુલના
છુટી રહેવાથી સ્વર્ગના જેવી શોભા તે મહેલની થઈ રહી
હતી ગજરા મારા પોતાના સોમતી છોકરાઓને ભેગા કરી
એક રાજની માફક ઠાઠદાર કચેરી ભરવા લાગ્યો અને રજ-
વાડી રીત પ્રમાણે કશુંમા પાણી થવા લાગ્યા કશુંખાની લાન

લયે મોહોટા મોહોટા માણસોની ઠઠ માફને ત્યાં બસી
 લાગી. ગજરા માફ અફીણ ખવરાવે અને દુધ સાકર
 પાય તેથી ખંધાણીઓ આખો દીવસ ત્યાંને ત્યાં પડી રહેતા
 હતા; અને રાજા જામના રાવણામાં આવનારા રજપુતો
 ગજરા માફના રાવણામાં અડી જતા હતા, એથી રાજા
 જાહામ પોતાના પ્રધાનને પુછ્યું કે આપણી કચેરીના રાવ
 ણામાં માણસો ઓછા આવેછે અને પેલા ખંધાણી રજપુતો
 કેમ જણાતા નથી? પ્રધાને કહ્યું કે માહારાજ તેઓ કાંઈક
 કામમાં રોકાયા હશે, અને કોઈ મરી પણ ગયા હશે એમ
 કહી રાજાને સમજાવ્યો અને ગજરા માફને ત્યાંનો ભરમ
 આખો નહી પણ એક દીવસ ખરગામથી કોઈ ખંધાણી
 બાટ ગામમાં આપ્યો તેણે એક આદમીને પુછ્યું કે રાજા
 રાવજી કરેછે કે નહી? પેલા આદમીએ તેને ખંધાણી ધારીને
 કહ્યું કે રસ્તામાં એક મોહોટો મહેલ આવેછે ત્યાં અણ-
 માનીતી રાણીનો કુંવર છે તે તમને અફીણ પાશે તે સાંભ-
 જીને બાટ માફના મહેલ તરફ આવ્યો બાટને આવતો જઈ-
 ને ગજરા માફએ પોતાના એક માણસ પાસે રેઢીયા કશુંબાનું
 તાંસણ ભરાવ્યું. અને બીજાના હાથમાં દુધ સાકર આ-
 પી તેઓ મહેલની નીચે જઈ ઉભા રહ્યા અને પેલા ખંધા-
 ણીને આવતાં વાત તરતજ કશુંબો અને દુધ સાકર પાઈ.
 એટલે ગજરા માફના હુકમથી ત્રીજા માણસે આવીને બા-
 ઠને પાછડી ખંધાવી જેથી બાટ ધણે ખુશી થયો. ગજરા
 માફ જાતમાં ઉભા રહી જોતા હતા તેમને સલામ કરી
 બાટ ગજરા માફના જથ ગાતો ગાતો રાજાની કચેરીને

રસ્તે થઇ પોતાને મારગે આપો.

કુહો.— ખાંડીએ મડીએરે હુલે લંગડે, કાંઈ લજવી મા-
ર્યું બધુ ગામરે; કાંઈ ધનરે આણુમાનીતીની કુખનેરે, તાર
નવખંડ રહેશે નામરે. તાહાર ૦ ૩૭

ગજરા મારની કીરતી સાંભળીને રાજાને બહુ ક્રોધ
અધો તેથી તેણે ગજરા મારને દેશપાર કાઢાડવાનો હુકમ
કર્યો અને જો તે ન જાય તો તેને ખાંધીને રાજાની
પાશે લાવવા કહ્યું રાજાના દરબારના તમામ માણસો
સાંભળી રહ્યા, પણ મારની આગળ કેહેવા જવાની
કોઈની હીમત ચાલી નહી; છેવટ એ ચાર મુસલમાન સી-
પાઈઓ તક્યાર થયા અને તેઓ ગજરા મારને ત્યાં રાજાનો
હુકમ કહેવાને ગયા. રસ્તામાં જતાં મીઝાં બાઈના મનમાં
આવ્યું કે ગજરા માર બહુ કાંકડો છે તેથી રાજાની પાછળ
મુકરે તેજ ગાદી ઉપર બેસશે અને આપણે તેના હાથ નીચે
આકરી કરવી પડશે માટે મારને દુઃખ લાગે તેવું કાંઈ બોલવું
નહી એવો વિચાર કરીને મારના ગેહલ પાશે આવ્યા, ત્યાંની
દેખાવ જોતાં જ સીપાઈઓ ઝાંખા પડી ગયા તેઓ એક બી-
જાને આગળ કરવા લાગ્યા પણ પાશે જવાની અને મોહોડે
બોલવાની કોઈની હીમત ચાલી નહી. છેવટ એક ધરડો ડોસો
આગળ થયો અને મારની કચેરીમાં ગયો જ્યાં બંધા-
ણી રજપુતોથી કચેરી ઠઠ બરાઈ છે. વાતોના ગપાટા
અફીણના સપાટા અને સેલડી સાકરના ઝપાટા ચાલી
રહ્યા છે. બીજા તરેહ તરેહના મેવા અને સોપારીઓના
પણ ઢગ પડ્યા છે જો જોને પસંદ પડે તે તે ખાય છે અને

મારની વાહ વાહ થઈ રહી છે. એ બધાની વચ્ચે બેસી
 બાદી બેસી સોબીતું ચીંહાસન નાખીને માર તે ઉપર બેસી
 છે. અને આજુ બાજુએ મસ્કરીયા ખુશ મસ્કરી કરી
 મારને રાજ કરે છે એટલામાં પેલો ધરડો સીપાઈ આવીને
 કહે છે કે માહારાજ આપના પીતાએ તમને દેશપાર કરવા
 માર હુકમ કર્યો છે. જો તમે રાજનો મુલક છોડી નહી
 જાઓ તો તમને બાંધીને રાજના પાસે લઈ જવા અમને
 હુકમ થયો છે મારએ કહ્યું કે જાઓ તમારા રાજને કહો કે
 હું તમારા રાજમાં વસતો નથી માટે તમારો હુકમ હું મા-
 નતો નથી પણ કરંમમાં લખ્યું છે તેથી હું મારી મજે બા-
 ર વરસ વનવાસ જઈશ પણ જો મારવાનું જોર હોય તો લ-
 ડવા તઈઆર છું. સીપાઈ સલામ કરીને રાજ પાસે આવ્યા
 અને કુંવરની કહેલી વાત કહી તે સાંભળીને રાજ બહુ
 ફીકરમાં પડ્યા અને પ્રધાનને પુછ્યું કે આ કુંવર શું કહે છે?
 પ્રધાને કહ્યું માહારાજ તે ખરું કહે છે કેમકે તેને અસલ રજ-
 વાડાની જમીન વેચાતી લઈ ત્યાં મહેલ બાંધી રહ્યો છે માટે
 તેની ઉપર તમારી સત્તા નહી વળી મોશાળનું જોર બારે છે
 એટલે લડતાં પણ પોહિયી શકાશે નહી. તે સાંભળી રાજ
 છાના રહ્યા. મનમાં વીચાર્યું કે માહારો પ્રધાન તેની તરફમાં
 છે તો પછી લડીને શું કરવું. એમ ધારી રાજ બેસી રહ્યા.
 ગજરોમાર મહેલમાં ચમન કરે છે અને પોતાને પરદેશ
 જવાને કેટલો વીલંબ છે તે જામોતરીમાં જુવે છે એમ કરતાં
 કુંવરની ઉમર અઝીઆર વરસની થઈ એટલે રાણી દામાવ-
 તીના પેટમાં ફાળ પડી કે હવે વરસ દહાડા પછી કુંવર પર-
 દેશ જઈ માટે આગમજથી પરણ્યાને લકરામાં નાખુ કે

કાંઈ કરતાં સંસારના ઇંદમાં પડીને તે ખરેશ જીવું છોડી દે
અથવા જાય તો તે જલદી પાછો ધેર આવે, કુંવાસે હશે તો
તેને ધેર આવવાનું મન થશે નહીં એમ ધારી રાણીએ પ્રા-
દ્ધણને ખાલાવ્યો.

કુહો.—પ્રાદ્ધણ વીરારે તને વીનવુંરે, તુંતો જાણે જો
ગામ્મે ગામરે; તુંતો કુંવરે જોવીરે કન્યા લાવજોરે, મારે એ-
ટલુ કરજો કામરે. મારું ૩૮ રૂપે ગુણેરે કાંઈ શોભતારે, તેમાં
ન હોય ખાંપણ કે ખોડરે; તેમાં જોયી મારે મહારો મોહી
રહેરે, તેવી મિગવ જુગતે જોડરે. તેવી ૩૯ ગુણ નહી
બુલુ હુંતો તાહરોરે. તને રાખીસ મહારી પાસરે; તને ધન
આપુરે જોઈએ એટલુ રે, તાહારી પુરીશ હુંતો આશરે
તાહારી ૪૦

જોયી મહારાજ કુંવરને સાર એક રૂપ ગુણનો ભંડાર
કન્યા શોધી લાવો કે જોનાપર મોહીને કુંવર કદી પરદેશ જાય
નહીં એ કામ થયેયી હું તમને બહુ ખુશી કરીશ પ્રાદ્ધણે
કહ્યું કે હાજ તરત મને સો રૂપીઆ વાટ ખરચી સાર આપો
રાણીએ રૂપીઆ સો આપ્યા. તે લેઈને પ્રાદ્ધણ રસ્તે પ-
ડ્યો. હવે કમળાવતી નગરીમાં ગુજાબસંગ રાજાને ત્યાં એક
કુંવરી ગજરામારને લાયક છે અને તે કુંવરીને કાને ગ-
જરામારની વાટ આવેલી છે. તેથી તેણે ગજરામાર શી-
વાય બીજની સાથે નહીં પરણવાનો નીશ્ચય કીધો અને
તે ગજરામારની ઝંખના કરતી ઝરૂએ બેઠી છે. હવે પેલો
પ્રાદ્ધણ બટકતો બટકતો તે નગરીમાં ગયો, રાજાના મહેલ
નીચે ધઈ જાય છે. ત્યાં કુંવરીની સામું જોઈ ઉભા રહ્યો, પેલી

કુંવરીની નજર પણ તે આંધળ ઉપર પડી, એટલે તેના મનમાં આવ્યું કે આ મુસાફરને માહારી સમિ કાંઈ કાંઈ હોય એવું જણાય છે, તેમની તેને હસારત કરી પોતાના મહેલ પાસે બોલાવ્યો અને પુછ્યું કે.

કુહો.—કીયારે મુલકથી તમે આવીયારે, તમે કીયારે મુલકમાં જાઓરે; તમે કોની જુઓછો તમે વાટડારે, તમે કોના સાર ખોટી ધાઓરે. તમે ૦ ૪૧

તમે ક્યાંથી આવ્યા અને ક્યાં જશો, ક્યારેના બોલ્યા આવ્યા વગર ઉભા રહી કોની વાટ જુઓ છો? ખાલજો કહ્યું કે—

કુહો.—ઓતરા ખંડથી અમે આવીયારે, કાંઈ મુલક જોવાને કાજરે; કાંઈ જોયું નગર રૂડુ શેખનપુરે, તેમાં રૂડર આલેજે રાજરે. તેમાં ૦ ૪૨

અમે ઉત્તરમાંથી આવ્યા છીએ, કાંઈ કામ નથી પણ નગર નીરખતા ફરીએ છીએ. આ શહેરમાં કોઈની સાથે અમારે પીછાન નથી, પણ નવું પીછાન કરવાને આવ્યા છીએ. એ સાંભળીને ચંપાદિએ ધારયું કે આ કોઈક રાજાની લગનાઓ કન્યા સોધવા આવ્યો છે માટે તેને સમ દેખને પુછું કે તમે શા માટે આવ્યાછો?

કુહો.—શા કામરે તમે આવીયારે, તમે સાચેજ બોલજો આપરે; તમે જુહુ બોલો તો માહારા સમ છેરે, તમને અચ્છી હત્યાનું પાપરે. તમને ૦ ૪૩

માહારાજ તમે અમારા નગરમાં શા માટે આવ્યા છો તે

પરે પદ ન કો. તો તમારે અમ્મિ અમ્મિ હતાનું પાપ છે
કુહો.—સાચુ કહેતારે રાણી સત. ચડે, તમને મોહ રૂપી
જળગણે ખાણે; તમને ૦ ધરે માંડવથી હુંતો આમીયોરે કાંધ
કયા જોવાને કાજરે, કાંધ ૦ ૪૪ કોઈ નથી એવો માએ જ
નમીએરે કોઈ નથી સાંભળીયો કાનરે; કોઈ ૦ નામ સાંભળતાં
નારી ઝગેરે, કાંધ વાગે સાહવાં ખાણે. કાંધ ૦ ૪૫

પ્રાક્ષણે કહ્યું કે હું માંડવ ઘડમા જાહાનમ રાજના કું
વરને માટે કયા સોધવા અહીંયાં આવ્યો છું કુંવરનું નામ દેઉ
તો તેના ગુણ અને રૂપનું મોહ ખાણ વાગીને તમે મુરછા-
ગત થશો એવો પુરુષ કોઈએ કાનિ પણ સાંભળ્યો નહી હોય,
તે સાંભળતાંજ કુંવરોને પોતાના હૃદયાનો હાર ગજરામારૂ
પાદ આવ્યો, અને પ્રાક્ષણ જેની તારીફ કરે છે તે પોતાનો
પ્યારો ગજરામારૂ હશે, એમ ધારી તેનું નામ જાણવા સારૂ
પ્રાક્ષણને કહી કહ્યું કે.—

કુહો.—કંઈ જનેતાએ કુંવર જનમીએરે, એતો કીયા રા-
જનો કુમારે; એતો ૦ સાચુ બાલ વીરા સતવંતારે તુને આપુ
એકાવળ હારે તુને ૦ ૪૬ વચન સુણીને વિંહળ થઈરે, મા-
હારૂ મનકુ તે નવ રહે ખીરે; માહારૂ ૦ વરમાળા ધાણુ હું
તો હેતશુરે, કરી થાપુ નણદ કેરો વીરે. કરી. ૪૭

માહારાજ તમારે મોહાડે વખાણ સાંભળીને મને ધીરજ
રહેતી નથી, હું તેને વરમાળ પેહેરત્વી માહારો માનીતો કરી
લેવા આતુર થઈ રહી છું માટે તમે જેના વખાણ કયા
તેનું નામ કહો.

કુહો.—કુંવર છે રાજ જામનોરે, એનું ઘડમાંડવ છે ગા-

મહે એતું. અણુરે માલીલીનો ફીકરો, એતું મજસોમારું
છે, તારે. એતું ૪૪ પુન્યા હશે તે તારો પામશે. કાંઈ
ગજરોમારે બરથારે, કાંઈ સફળ જનમ થશે તેહનોરે,
તેના બાપ તણો નહી પારે. તેના ૪૬

માંડવ ઘડના જહાંગમ રાજની અણુમાનીતી રાણીના
કુંવર ગજરામારની સગાઈ કરવા સારું આબોધું નેણી
બહુ વખ કર્યું હશે અને જેના બાપનો ઉદય હશે તેજ મ-
જરોમારે પામશે કુંવરીએ પોતાના મનમાં ધારી રાખેલા
ગજરામારની ખબર સાંભળી તેથી તેને બહુ હરખ થયો
અને પેલા વેવીશાળીયા પ્રાહ્મણને પોતાના પીતા પાસે મોકલ્યો
પ્રાહ્મણે દરબારમાં જુધને વીવાહની વાત કહી. એટલે રાજ
રાણીઓને પુછવા જનાનખાનામાં ગયા અને કુંવરીને પણ
ત્યાં બોલાવી પુછી જોયું કુંવરીએ કહ્યું કે પીતાજી વર જો
ધને વીવાહ કરજે રાજ કહે બેઠા વરતો સારો છે પણ
અણુમાનીતીનો કુંવર છે એટલે રાજનો મન ઉતારો થયેલો છે.
પણ તેના મામા ઘણા જખરા છે. રાણીઓએ વીવાહ ક-
રવાની હા કહી એટલે રાજએ દરબારમાં આવી પોતાની
કુંવરી અપાદેનો વીવાહ ગજરામાર સાથે કર્યો. પ્રાહ્મણ વી-
વાહની વધાઈ લેઈને દામાવંતી રાણી પાસે આવ્યો અને સ-
ધળી વાત કહી. જે સાંભળીને રાણી ઘણું ખુશી થયાં, અને
પ્રાહ્મણને બહુ ધન આપી ખુશી કર્યો. હવે જહાંગમ રા-
જ બહુ ફીકરમાં રહે છે એક દહાડો ક્રોધ આવ્યાથી પોતાની
દાશીને કહ્યું કે તું સવારના પોહારમાં કાજો પોશાક અને
કાજો ઘોડો ગજરામારના મોહોલ આગળ મુકીને આવતી

રહેજે જો તે ટેકવાળો હશે તો એક ધડી પણ ગામમાં ઉભા નહી રહે દાથીએ રાજના હુકમ પ્રમાણે કર્યું. સવારના

મેહલ.

કાળો ઘોડો.

પોહોરમાં સુતો શડીને મારે ઝડપે આવેછે તેવા પેંઝો ઘોડો અને પોશાક તેની નજરે પડ્યાં તે જોઈને વિશ્વાર્ય કે રાજનું જોર ન ચાલ્યું ત્યારે આજ મને ગરીબીથી દશવટો લીધો, માટે જો હું ન જાઉં તો માહારી જનેતાની કુખને એમ લાગે માટે મારે માહારા ગાપનો હુકમમાની પરદેશ નીકળવું જોઈએ એમ ધારી પોતે દાતણ પાણી કરી જન્મોતરીમાં જીએ છે તો તેજ દીવસે વનવાસ જવાનું ઠાંકણું આવી રહ્યું છે તેથી તરત પોતાના રેવંતને તઈયાર કરી શામ વસ્ત્ર પહેરી પોતાની મા પાસે રજા લેવા આવ્યો. કુંવરને આવતો જોઈ રાણીના પેટમાં ધરાસકો પડ્યો અને આંખમાં આંસુ લાવી કુંવરને પુછ્યું કે.—

કુહો.—કોનાં કોડ્યાં ને કોનાં ઢોળીઆરે, કુંવર કોનો ક્યો ભંજવાડે કુંવરં કાળે ઘોડે ને કાળે લુગડે, જોઈ લાજ મરે રજવાડે. જોઈં ૫૦

ભાઈતે કોઈનું ખગાડ્યું છે કે તેણે તને માનભંગ કર્યો તે મને કહે, માહારા ભાઈ ઘણા જબરા છે તેઓને લાંછન લાગશે, અને સાલાસુલાની બેહેનના છોડરાની વારે કોઈ

અગર નથી એમ ગણાશે માટે તને ફળવ્યો હોય તેનું નામ
દે એટલે હું તેનું જડામુળ કહડાવી નાખીશ. કુંવરે વિચા-
રુ કે જો હું રાજાનું નામ દેઇશ તો માહારા મામા પાસે
રાજાને હેરાન કરાવશે માટે માહારા કરમનો વાંક કાઢુ કે નથી
કોઇને દુઃખ ન થાય. એમ ધારી કુંવરે કહ્યું કે-

કુહો.—નર્પરે કોણનાં ને નથી ઢોળીઆરે મેંતો નથી ક્યો
ભંજવાડે; મેંતોં કાળે ઘોડે ને કાળે લુગડે આવી પોહાંઆ
કરમની આડે, આવીં ૫૧ જોશીએ કીધી જનમોતરીરે
એમાં લખીઆ હતા આ લેખરે; એમાંં ખારે વરશે
વન ચાલશેરે તેમાં મીઘ્યા ન થાય મીન મેખરે તેમાંં પર
માટે માહરરે તમે આવડરે મુજને ઝટપટ આપજો શીખરે,
મુજનેં ઘડી એક ગમતું નથી શેહરમારે હુંતો દેખુ હળા-
હળ વીખરે. હુંતોં ૫૩

મેં કોઇનો' બગાડ કર્યો નથી, પણ માહારા કરમે મને
આ ઘાડો અને પોશાક મોકલ્યો છે મહારી જનમોતરીમાં ખારમે
વરશે પરદેશ જવાનું લખેલું છે માતાજી વીધાત્રીના લેખ
મીઘ્યા થવાના નથી માટે જલદી કરો મને રજા આપો કુંવ-
રનાં વચન સાંભળીને રાણીના આંખમાં ચોધારે આંસુ આ-
લ્યાં જાય છે, અને કાપા કંપી રહી છે.

કુહો.—તમેરે ચાલ્યારે માર ચાકરરે, અમને કોનો દોહો
આધારે અમનેં દુખની વાતરે કોને કીજીએરે, માહારી કોણ-
જ કરશે વારે માહારીં ૫૪

રાણીએ કહ્યું કે કુંવર તું મને કોને આધારે મુકીને પર-
દેશ જાય છે?

કુહો.—તમને સુંબીરે સમરય સાસરીરે, માતાં સુંબીરે
રીમણી વાટરે, માતાં અહીંઆ રહેરે તમે સુખથીરે પીપર
એ મટે ઉચાટરે, પીપર ૦ ૫૫

માતા અહીંયા પણ સરવે વાતે સુખછે, અને પીપરમાં
માહારા માંમા સમરય છે માટે તમને દુઃખ પડે એમ નથી.

કુહો.—સાસરીયામાં માર માહારે રૂશણરે, માહારા પી-
પરમાં બિજાઈ બાંધરે; માહારા રતત સમોરે કુંવર જાય છેરે,
માહારા જીવતરે ઉઠી વાટરે, માહારા ૦ ૫૬

બાઈ તને ખખર છે કે તાહારા પીતાનું હેત માહારા
ઉપર કેટલુછે કે તે સુખે હું તારું દુઃખ વીસરી અહીં રહું
માટે તને તો જ્યા નહી દઉં. એમ કહી રાણી રૂએ કુંવરે જ-
વાની બહુ હઠ કરી એટલે રાણીએ વિચાર્યું કે હવે તે રાખ્યો
રહેવાનો નથી પણ જો આજની રાત રાખીને રાતની રાતમાં
માહારા બાઈને તેડાવું ને કુંવરને કન્યા પરણાવું તો કદાચ
મોહામાં લપટાઈને રહે. એવું ધારી મારને કહ્યું કે—

કુહો.—આજનો વાસોરે રહેા મોહલમારે, તમને વાહા-
ણમાં દઈશું શીખરે; તમને નારે કહેરે તમે નાસરોરે—કાંઈ
ધોળી પીઉ હુંતો વીખરે. કાંઈ ૦ ૫૭

તારે જવું હોય તો કાલે જજે ખુશીથી જ્યા દઈશ માહારું
કહ્યું નહી માને તો હું ઝેર ખાઈને મરીશ એ રીતે માતાનો
આગ્રહ જોઈ પોતે એક દીવસ રહ્યો સાંજ પડતાં રાણીએ
કુંવરને પરણાવવાની તરખડ કરવા માંડી. રાણીએ વિચાર ક-
ર્મો કે રાતના રાતમાં કામ લેવું છે એટલે માણસના પગથી
કે ધોડાથી નહી બની થકે હજાર ગાઉ ચાલી થકે તેવી સાંજ

હશે તોજ કામ થશે એમ ધારી રાણી રખારીજાકામમાં આવી
હડીઆ રખારીને બોલાવે છે.

કુહો.—હડીઆ રખારી વીરા વેનવુંરે, કુંતો તજવી ના-
નેરો આગુ બેનરે; કુંતો કામ પડયુરે વીરા આપટીરે માટે
આવીધું માજમ રેનરે માટે ૦ ૫૮ ઝટપટ ઉઠા તુતો જમ-
જરે, કાંઈ લારી માહારાપર મહેરે; કાંઈ ૦ માંનાં માઆરે
મુલ આપીએરે, તુલો જમજો અમનઅરે શહેરે. તુતો ૦
૫૬ કુંવર વાંદેશ માહારો જમજેરે, કાંઈ જોખન બાજે વેશરે
કાંઈ ૦ સાસરે સુલાને જઈને એમ કહેજોરે તાહારો બાણેજ
જમ પરદેશરે તાહારો. ૬૦

હડીઆ રખારી સવામણ કુલની સેજમાં બર જંધમાં
સુતો છે. તેના અચ્છી પગ દાખે છે; એવામાં રાણીનો અ-
વાજ રખારણને કાને પડ્યો તેણે રાણીને કહ્યું કે—

કુહો.—ટાઠી રાતેરે તુતો ટળવજેરે, કાંઈ સોર તારો બંધ
રાખરે, કાંઈ ૦ રખારી ગયાછે એમને સાસરેરે; એમની ડાબેરી
ફૂંજે છે આંખરે. એમની ૦

માહારા દેવામી તો ઘેર નથી, સાસરે ગયાં છે ને ત્યાં આં-
ખો ફૂંપવા આવી છે, તે સાંબળીને રાણીએ વિચાર્યું કે જો
સાસરે ગયો હોય તો આંખો ફૂંજે છે એવી ખબર અહીંયાં
થી રીતે પડે. મુકર રખારી ઘરમાં છે પણ જંધમાંથી ઉઠાડવો
પડે. માટે જીવું બોલે છે. પણ એને જો કાંઈ લાલચ આપ
તો ઉઠાડશે એવું ધારીને તેને રાણીએ કહ્યું કે—

કુહો.—રખારીને આપુ માયા મોજીયુંરે, તુને આપુ ત
વજારો હરેરે; તુને ૦ ઝટપટ જગાડ તુતો તેહનેરે, કાંઈ કામ

પડ્યું દરબારે. કોઈ ૬૧

હે બાઈ તું એને જલદીથી જગાડ દરબારને કામ પડ્યું છે તેથી આટલી રાતે તેડવા આવીયું દરબારનું નામ સાંભળીને રખાણે પોતાનાં ધણીને જગાડ્યો અને કહ્યું કે આટલી રાતે સરકારનું તેડું કેમ આંધું છે રખારી બેઠો થયો અને જવાબ દીધો કે આપણા આક્રોએ કોઈના ખેતરમાં સાંઠ ધાલી હશે એવું ધારી આક્રોને પૂછે છે.

કુહો.—કેણી મર ગાયો ભેંસા ચારીએ, તેંતો કેણી મર ચારીએ સાંઠે. તેંતો કેનાં ખેતર ખળાં ભળ્યાં, ભુંડા કેનો ક્યો ભંજવાડે. ભુંડા ૯૨ કોનું ખાધું ને કોનું ખોલીયું, તુંતો સાચેરી કેહેજે વાતરે; તુંતો દરબારે તેડું મને મોકલ્યું ભુંડા ગળતી માજમ રાતરે ભુંડા ૯૩

આજે આપણા ઠોરે કોઈનો ખગાડ ક્યો છે કે દરબારમાંથી અત્યારે તેડું આંધું છે. આક્રે કહ્યું કે—

કુહો. ઉગમણ ગાયો ભેંસા ચારીએ, મેંતો આયમણી ચારી છે સાંઠે; મેંતો કોઈનાં ખેતર નથી ભળ્યાં કોઈનો નથી ક્યો ભંજવાડે. કોઈનો ૯૪

કોઈના ખેતરમાં ઠોરે જવા દીધું નથી, રાજા બીજા કામ સાર ખોલાવતા હશે. પછી રૂડીએ રખારી નિચે ઉતર્યો એટલે રાજાની રાણી દામાવંતીને દીડી. રખારીએ કહ્યું કે આટલી રાતે એકલાં માહારે ઘેર કેમ પગલાં ક્યાં. રાણી કહે ભાઈ તાહાર કામ પડ્યું છે. ગજરો માર દેશવટે બય છે. સાટે તું અમનગર જઈ માહારા બાંધને રાતની રાતમાં સીડી આવે તેવી જોરાવર સાંઠ હોય તે લેઈને જા, તે સાંભળીને

રખાશે એ કહ્યું કે—

કુહો.—ત્રણસેને સાડ માહારે સાંઠણીરે, તેમાં ગંગા જ-
મનાંની જોડરે; તેમાં મન વેગે પવન વેગે ચાલતીરે, તેમાં
નમજે ખાંપણ કે ખોડરે. તેમાં અખંડ જોતો ધીની જ-
બહજેરે, તેને ધુપ અગર બહુ થાયરે; તેને ચાસે ચરે
નાગર વેલનોને, તેતો પલકે જોજન જાયરે. તેતો ૧૬ ધારી
એપેરે હુંતો પરવરે, તમે મનમાં રાખજો ધીરે તમે અ-
મનગર પોહોચુ પલકમારે, તેડી લાવું તમારો વીરે તેડી ૧૭

માહારે ઘેર ત્રણસેને સાડ સાંઠો છે તેમાં ગંગા જમનાંની
જોડો મન વેગે પવન વેગે જાય છે તેના મોહો આગળ ધુપ
ધામ અને અખંડ ધીની જોતો બને છે તમારે ફીકર કરવી
નહી. હમણાં તેડીને પાછો આવું છું એવું સાંભળીને રાણી
ખુશી થયાં, અને કહ્યું કે—

કુહો.—રસ્તે જાજેરે જોઈ જાળવીરે ભુંડા અંધારી રાતનું
કામરે ભુંડા વાલશરી વીરા હતો પાધરોરે, તોતે ધાલી જવા
કેરી હામરે, તોતે ૧૮ ગુણ નહી બુલુ હુંતો તાહરોરે કાંઈ
ગુણ આશીંગળ થાંહરે; કાંઈ કુંડી ને શેઝાં પાધડીરે સવા
લાખ સોનધયા દેડરે, સવા લાખ ૧૯

બાઈ અંધારી રાતે જોઈને જાળે તમારો ગુણ હું નહી
બુલુ સવા લાખ સોનાની મોહોરો આપીય. એમ કહી રાણી
પોતાની મહેલે આવ્યાં અને રખારીએ સાંઠને સંજુગારવા માંડી

કુહો.—સાંઠની ઓટે સોના સાંકળીરે, એને હર એકાવળ
હારે; એને પાએ તોડા જોને ધુધારે, યાપ ઝીઝરનો ઝગ-
કારે. યાપ ૨૦ સોના રૂપાનો કાંધોરે, કાંઈ રત્ન જડીને

પલાણુરે; કાંઈ હીરા જડીત એનો મોયડોરે, જાણે અમલો
સુરજ બાંણુરે જાણે ૭૧ કચખીરે પાથ ખાતી હાથમારે કાંઈ
રૂડીઓ થયો અસ્વારરે; કાંઈ ગોળો છુટયો જાણે ગોફણુનારે,
તેમ સાંઠ ચાલી સમકારરે. તેમ ૭૨

તરેહવાર અને સોબીતા શણગાર સજીને પોતે સાંઠ ઉપર
સવાર થયો. જેમ ગોફણુમાંથી ગોળો છુટેછે તેમ સાંઠે ચાલવા
માંડયું. જતાં જતાં અમનગર નજીક આવ્યું એટલામાં સમ
સમ કરતી રાત ચાલી જાયછે તેને રખારીએ પ્રછયું કે તું
કોણ છે? અને ક્યાં જાય છે? રાત કહે હુંતો વાહાણું વા-
વાને જાહિયું રૂડીએ વિચાર્યું કે જો રાતને કબજે કરતો પછી
વાહાણું વાહાવાની ફીકર મટી જાય એવું ધારી ચાખકો બોંય
નાંખી દીધો અને રાતને કહ્યું કે મારી માહારો ચાખકો
આપો. રાત કહે મને વાર થાયછે તેથી તું તાહારી મળે લે
રખારીએ કહ્યું કે હું સાંઠને બેસારીશ તારે માહારાયો નીચે
ઉતારાશે અને તમે તો જાઓ હાથ કરો આપી શકશો. પછી
રાત ચાખકો લઈ જાઓ હાથ કરીને આપેછે એટલે રૂડીએ
રાતનું કાંડુ ખાલી સાંઠ ઉપર એમી લીધી અને પોતાના
સલીતામાં ધાલી તેના ઉપર ચડી બેઠો, વાહાણું વાવાની ફીકર
હવે મટી ગઈ અને રૂડીએ અમનગર આવી પોહોત્યો ત્યાં
દરવાજા બંધ દીઠા એટલે દરવાજાને કહ્યું કે—

કુહો. — દરવાજા વીરો તને વીનવુંરે, માહારે જાવુંછે રાજાની
પાથરે; માહારે ૦ અટપટ લેઈ મુને શેહેરમારે, પછી દરવાજા
તાહારો વાસીરે. પછી ૦ ૭૩

દરવાજા ઉઘાડ માહારે રાજાનું કામછે.

કુહો.—બંધ દરવાજા નવ ઉઘડે, કાંઈ કુંચીઓ પડી દર-
ખારે, કાંઈ રાત રહેર શેર ખાચેર, સુતા જીડી આવોને
સવારે. સુતા ૦ ૭૪

દરવાને કહ્યું કે વાહાણું વાતાં આવશોતો દરવાજો ઉઘડશે
હમણાં ઉઘાડવાનો હુકમ નથી અને કુંચીઓ દરખારમાં જા-
યછે રખારી વિચાર કરેછે કે આપણે તો રાતની રાતમાં જવું
છે અને આતો વાહાણું વાયે દરવાજો ઉઘાડવાનો વાયદો
કરેછે. માટે આપણું કામ શી રીતે પાર પડશે એમ ધારી
દરવાજાને કહ્યું કે.

કુહો.—લખી લખી લાગુ તારે પાવણેર, જઈ દરખારને જ-
ગાડે, જઈ વેણેરે લાવ તુતો કુંચીઓરે, કાંઈ દરવાજો ઉ-
ઘાડે, કાંઈ ૦ ૭૫

જાઈ દરવાજા હું પગે લાગુ છું તું દરખારને જઈને જગાડ
અને કુંચીઓ લાવી દરવાજો ઉઘાડ. દરવાજાને કહ્યું કે કદી
રાજા ગામ બહાર રહ્યા હોય તો પણ રાતે દરવાજો ઉઘડ
નહી. આવો જવામ સાંભળી રખારી ફીકરમાં પડ્યો અને
સાંઠ ઉપર નીસાસો મુકી સાંઠને કહ્યું કે.

કુહો.—ફટરે ધોતારી ફટ પાપણીરે, મેતો તાહારો કર્યો
વિશ્વાસરે. મેતો એપ કરીરે સઠ ખાલી ગઈરે, દામ મળત્રાની
નથી આશરે. દામ ૦ ૭૬

હે ભુંડી તાહારો વિશ્વાસ કરવામાં હું નીરાશ થયો. હવે
રાતની રાતમાં જવાશી નહી. જો કોઈ એકલો હોતો તો તે
કાલે પણ પાછળ મોહાટી ખાઈએ માટે ભાગ દાવે તેવું નથી,
એમ કહી રડવા માંડ્યું, ફટીઆને શાકાતુર જોઈને સાંઠને

જાયા થઈ અને તે બાકી.

કુહો.—મુંજને છતાં શી તને સાચનારે, કાંઈ આનડો કુખી
એ શીદ થાઉરે; કાંઈ અહીંથી ઉડીને જાઉં આકાશમારે,
તેની ખમર ધડીમાં કહુરે, તેની ૭૭ તાણીને બીડ તંગ
તાજણારે, કાંઈ ઢીલરી મેલને વાધરે; કાંઈ એતરવા એક
પાછી ફેરવારે મુને થેકવ જોઈ રૂડો લાગરે. મુને ૭૮ કો-
ટના પાકુરે એના કાંગરારે થેકી જાઉં સમુદર આધરે; થેકી
અહીંથી તલપીને હુંતો ઉછળુંરે, કાંઈ જઈ પડુ શેહેરના માં-
હરે. કાંઈ ૭૯

હુ રૂડીયા એક એતરવા પાછી લઈ જઈને તું મને થેકવ
એના કાંગરા અને આઈ સુખાં કુદીને હું શેહેરમાં જઈશ,
રૂડીયાને હીમત આવી અને સાંઠને થેકાવી તે સાલાસુલાની
પોળે જઈને ઉભી રહી રૂડીયાએ પોળીઆને જગાડીને કહ્યું કે.

કુહો.—પોળીઆ માહારોરે તુંતો અંધવારે, કાંઈ સાલાસુ-
લાને જગાડરે; કાંઈ કામ માહારે છે ઘણું આપદારે. તુંતો
ઝટપટ પોળ ઉઘાડરે. તુંતો ૮૦

પોળ ઉઘાડ અને સાલાસુલાને જગાડીને કહે કે.

કુહો.—સાલારે સુલારે તમને વેનપુરે, કાંઈ લળી લળી
લાગું પાયરે; કાંઈ ધડરે માંડવથી હુંતો આવીયોરે, મુને વાર
ધણેરી યાયરે. મુને ૮૧ માટે વેલેરા તમે ઉઝીરે કાંઈ તત-
પર થાઓ નરેશરે; કાંઈ દામારેવંતીના દીકરાને એના તાતે
આપો પરદેશરે, એના ૮૨ માટે રાણીએ મને મોકલ્યોરે
કેહેળે બાણેજ જામ વીદ્યરે; કેહેળે તારે આવી તમે સેક-
ળે કુંવર હનુએ છે બાળે વેશરે; કુંવર ૮૩

રૂઝિયાનો અવાજ સાંભળતાં સાલામુલા બગી ઉઘ્યો અને
 નીચે આવી રૂઝિયાને પુછ્યું કે બાઈ શું છે ? રૂઝિએ કહ્યું
 કે મજરા માંડને એના બાપે દેશવટો દીધો છે. માટે તે સ-
 વારમાં જવાનો છે, તેથી તમને તેડવા આવ્યો છું. એવું સાં-
 બળીને સાલામુલા ઘણો દીક્કગીર થયો, અને તકમાર થઈ
 સાંઠ ઉપર બેઠો. રૂઝિએ સાંઠ થેકાવાને પવન વેગે મુકી તે
 માંડવ ગઢ આવી ન્યાં દામાવંતી રાણી બાઈને જોઈ રાજી
 થઈ અને રખારીને ધન આપ્યું. રાણીએ બાઈને કહ્યું કે
 આતો સવારમાં જવાનો છે એનો વીવાહ કમળાવતી નગરીના
 રાજની કુંવરી સાથે કર્યો છે માટે ત્યાં રાતની રાતમાં લઈ
 જઈને પરણાવી આવો. તો તે કોઈક દીવશ પાછો ઘેર
 આવશે. રાણીના બાઈએ રખારીને કહ્યું કે બાઈ આટલું
 કામ કરવાની હિમત ધાણો તો ઠીક. રખારી કહે કે મહારા
 જીવમાં જીવે ત્યાં મુઘી તમારો તાબેદાર છું પછી મામાએ
 માંડને જગાડ્યો અને કહ્યું કે બાઈ માહારે ઘેર ચાલો. માહ
 કહે કે માહારે તો સવારમાં પરદેશ જવું છે, મામાએ કહ્યું કે
 આપણે ઘેર બધાંને મળીને જાઓ; એવું સમજાવી સાંઠ
 ઉપર બેસારી સાંઠને ઉડાડી તે કમળાવતી નગરીમાં આવી
 પોહોચી. મામાએ રાજ પાસે જઈને કહ્યું કે અમારા બા-
 ણેજને બાપે દેશવટો દીધો છે માટે તમારી કુંવરીને પરણાવી
 દો. કેમકે તે હાલ પરદેશ જવાનો છે. એવું સાંભળીને રાજ
 દીક્કગીર થયો અને વિચાર કર્યો કે કોઈ ગરીબ ગરબો હોય
 તો પરણાવવાની ના પણ કહીએ, પણ આતો સાલામુલા
 અને સાલામુલા બહુ જાણસ છે એટલે તેમને ના કેમ કહે.

બાપ! પછી પોતે રાણી પાસે જઈને કહ્યું કે ગજરા મારના
બાપે અને દેશવટો દીધો છે મારે તે અહીં પરણવા આર
આવ્યો છે. રાણી કહે કે એવી રીતે ક્યા કેમ અપાસ રાજ
કહે કે આપણાથી ના ન કહેવાય કુંવરીને પુછીએ તે શું કહેશે.

કુહો—જન આવરિ ગઢ માંડવરારે, કાંઈ પરણવાને
હાલરે; કાંઈ પીતા એનાએ આપ્યો દેશવટારે; કાંઈ વીરેશ
જશે તે કાલરે. કાંઈ ૮૪ રાજકુંવર પરણી પુજનેરે, તેતો
હવડાં જશે વનવાસરે; તે તો લખ્યું હશે તારે આવશેરે,
તમે મુંકો પરણ્યાની આશરે, તમે ૮૫ રાજકુંવરને પરણી
જણતીરે, મોહોલે બેઠી આવીશ પાનરે; મોહોલે તેનો રેહશેરે
તને ઝોરતોરે, કાંઈ માહાર કહ્યું તું માનરે કાંઈ ૯૬

રાજાએ કુંવરીને કહ્યું કે મારને તો તેના પીતાએ દેશવટો
દીધો છે તેથી તે કાલે વનવાસ જવાનો છે, અને હાલ
તે પરણવા આવ્યો છે. તું જણીશ કે રાજકુંવરને પરણીને
સુખ ભોગવીશ પણ તે વાતનો ઝોરતો રહી જશે, મારે
તું પરણવાની આશા જોડીદ. તારે અંપાદએ કહ્યું કે—

કુહો.—કરમે લખ્યું હશે માહેરે, તેતો મીઠ્યા નહિ થાય
માહારા બાપરે; તેતો ૩૭ ભુંડોરે કાંઈ મે વસોરે મને
બીજી કહેતાં બેસે પાપરે, મને ૯૭

માહારા કરમમાં જે લખ્યું હશે તે થશે. જોવા તેવા
એક વખત ક્યુત્ર કર્યો તેજ ખરો હવે બીજી સોધતાં મને
દોશ લાગે, એ સાંભળતાં તરતજ રાજાએ લગનની સામન
મંગાવ્યો, અને ક્યાદાન દીધું જ્યાં ગજરા મારે ઝોરમાં
ફેરા કરે છે અને ત્રણ મંગળ વરતાઈ રહ્યાં એટલે ગજરામા-

રૂઝને યાદ આવ્યું કે જો હું આ પંચાતમાં જીવિશ તો
 પીતાનું વચન જશે. તેથી તરવાર ખેંચીને વરમાળ કાપી
 નાખીને નાકો. એના મામાએ વાસ્તો પણ મળ્યું નહિ
 એટલે ઓથું મંચળ ખાંડથી વરત્યું કપ્પાને પીપરમાં મુકીને
 મારૂ સાંઠ પર ખેંચી ચાલી નિકળ્યા. જતાં જતાં રસ્તામાં
 બવઘયા રમતા હતા તેની બુંગોળ વાગી એટલે તે ગામમાં
 જોવા ગયા બવાઈ જુએ છે ત્યાં બવાઘયા કહે છે કે અમે
 એક જાતનો વેશ બે ત્રણ વખત ચલાવ્યો પણ વહાણ નથી
 વાતુ માટે કોઈએ રાતને બાંધી છે કે શું? રખારીએ વિચાર
 કર્યો કે હું હવે વધારે વાર કરીશ તો ઘણા માણસને નુકસાન
 થશે. કોઈનાં દુલ કરમાઈ જશે અને કોઈનાં દહી ખાટાં થઈ
 જશે. તેથી પોતે તરગાજાને તોડો આપી સાંઠ હાંકીને માંડવ-
 ગઢ આવી પોહોઓ ત્યાં જઈ દામાવંતીને કુંવર સોંપ્યો.
 અને સાલાસુજાને પણ અમનગરમાં મુકી આવીને રાતને
 છોડી દીધાં કે તરત વહાણું વાયું. એટલે ગજરો મારૂ નાહી
 ધોઈ તથ્યાર થયો, અને પોતાની માને પગે લાગી ચાલે છે,
 એટલે કહે છે કે:—

કુહો.—સુરજ પોખેરે તમે સંચરોરે, કાંઈ રવી ઉગમતે
 સુરેરે; કાંઈં પર ધરતરિ પર રાજમારે. કાંઈં વધો ધણું
 એક નુરેરે. કાંઈં ૮૮

સારા શુકન થયા એટલે મારૂ રસ્તે પડ્યો અને રાણી
 દામાવંતી રૂદન કરવા લાગી.

કુહો.—સુનેરે સમસ્ય મારૂ હોખાંએરે, તારી ધોડા સુની
 ખેંચરે; તાહારોં સુમીરે મેડીને સુની માવકારે, કાંઈં સુખા
 સુખા શણગારે. કાંઈં ૮૯ સુખા ધસને સુની કાપીએરે

કાંઈ મુના મુઝા અવાસરે; કાંઈ મુનારે ખાગને મુના
ખંગલારે, કાંઈ મુના પડ્યા અવાસરે. કાંઈ ૦ ૬૦

અરે પુત્ર તાહારા વગર મેહેલ, ખાગ, ખગીઆ, ચાકર,
નોકર અને તાહારા સહ શણગાર મુના પડ્યા છે એમ કહી
રૂદન કરેછે. મારનો ઘોડો આકાશ મારગે એડ એડ કરતો
જાય છે પણ ચંપાદ ને દીવશથી માર પરણીને મુકી ગયો
છે તે દીવશથી ખાનપાન અને ગાન તાન મુકીને પરમિયરની
બકિત કરે છે. ઘણા દીવશ વહી ગયા પછી એક દહાડો
રાણીએ દાશીને કહ્યું કે આજ માહારા માથામાં ધાલવા
સાર ચંપેલ તેલ લાવ. પછી દાશી સરઘયાને ત્યાં લેવા આવી
અને કહ્યું કે:—

કુહો.—સરઘયા તુંતોરે સાહે જોઇનેરે, મુને આપને ચંપેલ
તેલરે; મુને ૦ ઝટપટ કરી તુંતો જોખનરે, તાહાં કામ પડ્યું
સહ મેલરે. તાહાં ૦ ૬૧

સરઘયા જલદીથી તેલ આપ સરઘયે તેલ આપ્યું તે લઈને
દાશી જાયછે એટલામાં ઘોડાનો અને માણસનો પડછાયો
જમીન ઉપર પડ્યો તેથી દાશીએ જિયુ જોયું એટલે મજરા
માર જેવો પુરૂથ દીકો તેથી હાથમાંનું કમોળ પડી ગયું તે
જોઇ સરઘયાએ કહ્યું કે કમોળ કેમ પડી ગયું? દાશી કહે
તે પડ્યાની મને ફીકર નથી એમ કહી ઉતાવળી પોતાની
ખાઈ પાસે આવી અને કહ્યું કે.

કુહો.—કાજે ઘોડેને કાજે લુગડેરે, કાંઈ ગજરો માર
અસવારરે; કાંઈ સાચુ માનીરે માહારી ખાટુરે, ખાલે
જાય તમારો બરવારરે. ખાલે ૦ ૬૨

આપ મનસા માફ નવો કોઈ આકાશ મારગે જાય છે,
તે સાંભળીને ચંપાદને ધણી રીસ ચઢી અને દાંથીને
કહ્યું કે :—

ફૂલો.—જાને તું જુડા બાકી છોકરીરે, મુને પડીઅલ
કઠારીના ધાવરે, મુને નીચીરે જાત લુતો લુંડનીરે, કીધી
મશ્કરી માહારો જોઈ દાવરે. કીધી ૦ ૬૩

જાજ રાંડ તાલરે આજ મશ્કરી કરવાનો વખત છે. તાહારે
મન હસુ, અને મનેતો કઠારીનો ધાવ લાગે છે. દાંથી અંખવાણી
પડી અને હાથ જોડીને બાકી કે આપ હું મશ્કરી કરતી
નથી તમે મારી સાથે ચાલો તો આપણે અગાથી ઉપર
જઈને જોઈએ પછી જાને જણાં અગાથીમાં આવી જીવે છે
તો આકાશ મારગે માફને જતો દોડો તેથી ચંપાદે ખુશી
થઈને બાકી કે :—

ફૂલો.—ધોડો બાંધું ધોડારમારે, કાંઈ પલાણ મેહલું પર-
સાળરે; કાંઈ ૦ દામાવંતીના દીકરાંરે, તુતો માહારે મોહાસ
પ્રધારે. તુતો ૦ ૬૪

માફને કાને અવાજ આવતાંજ ધોડાને ઉભારાખી પોતે
વિચાર કરે છે કે અહીં કોણ બોલાવતું હશે; રસ્તામાં માણીનું
ગામ આવે છે તેતો નહીં હોય? માહારી માનું નામ દે છે
તેથી તેજ હશે એમ ધારી ધોડાને તે મેહલમાં ઉતારી દીધો.
માફને જોઈને ચંપાદેના મનમાં બહુ આનંદ થયો.

(માફજ ધોડા સાથે મેહલમાં ઉતરે છે).

તેણે ઓળખાણ કાઢાયા વગર ત્રણ ઘણામુખી મારને પોતાની પાસે રાખ્યો. એક દહાડો ખંતે જણાં સોઝાં બાજુ રમવા બેઠા. તે વખત રાણી કહેછે કે તમે તો મરદખો તેથી મને જીતશે, એટલે માર કહે એમાં કાંઈ મરદાઈનું કામ નથી એતો નશીબની વાતછે. જેના દાવ પડે તે જીતે રાણીએ કહ્યું કે માહારાજ જ્યાં ત્યાં નશીબતો સાથેજ છે. તમે મને ચોરીમાંથી મુકાને નાઠા હતા પણ માહારાજ નશીબમાં હતું તો પાછા ભિગા થયા. એવું સાંભળીને માર વિચારમાં પડ્યો કે હવે આ સુખથી જવાશે નહીં. એમ ધારી બાજુ ઉપાડી નાંખી અને રાણી પાસે રજા માગી.

કુહો.—ઘડી રહ્યાની મને આપડીરે, અત પાણી લેવું માહારે વિખરે; અતઃ ઝટપટ હવે અમે ચાલશુંરે, રાણી ખુશી થઈ આલોને શીખરે. રાણી ૦ ૯૫

તમે ખુશી થઈને મને રજા આપો હું હવે પરદેશ જાઉં, રાણીને પરતાવો થયો કે ઓળખાણ કાઢાડવાથી માહારે પાછો વીળિંગ થયો. આટલા દીવસ દુઃખના ડુંગર ઉગ્યા ત્યારે પ્રભુએ દયા લાવી સુખમાં નાંખી; પણ પાછું માહારું કરમ કરી વળ્યું. એવી રીતે પરતાવો કરી રાણી રૂદન કરે છે.

કુહો.—આજનો વાસો માહારી મેડીએરે, તમે પરદેશી પરણા યાએરે; તમે ૦ રાત રહેરે માહારા મેહિલમાંરે, તમે વાહાણમાં સુખથી જાએરે. તમે ૦ ૯૬

મારને કહેછે માહારાજ આજની રાત માહારા મેહિલમાં પરદેશી મેમાન દાખલ રહેા. અને સવારમાં જવું હોય ત્યાં જાઓ. રાણીનો આગ્રહ જોઈને ગજરામારે ત્યાં રહ્યા મધરાત

ગાઈ છે. રાજા પલંગમાં જાય છે, ને રાણી પગ ધોય છે, એટલામાં મરઘે અવાજ કર્યો, તે સાંભળી માફ જમી ઉઠ્યો. અને જવાની તૈયારી કરવા માંડી. રાણીએ કહ્યું કે માહારાજ હજી તો મધરાત ગય છે માટે સુઈ રહો. પછી અંપાદે મરઘા ઉપર યુરસો કરીને કહે છે કે :—

કુહો.—મધ મધ રાતનો મરઘો બાલીઓરે, માહારા માફને પડાવ્યો ત્રાસરે; માહારાં સવારમાં બોલાવું મુવા વાલ્હરીરે, તને પકડી મંગાવું માહારી પાસરે. તને ૦ ૯૭ થોડે થોડે ખેચું તાહારાં પીછડારે, તાહારી આંચે દેવરાવું ડામરે; તાહારી ૦ માફ જી ઝપકીને જવા જમીયારે, માહાર બગડ્યું બગાડે તું કામરે. માહોર ૦ ૯૮

અરે મરઘા તું બોલીને માહારા રંગમાં ભંગ કરેછે. માહારા પ્રાણહાર ને પલંગમાં પોહોડ્યા છે તેમને ત્રાસ પડાવે છે. તે સાંભળીને મરઘે કહ્યું કે :—

કુહો.—તમારે કારણ નથી બાલીઓરે, હુંતો બાલ્યો ગરીબાને કાજરે; હુંતો ૦ મજ્જુરીએ જલ્દ ઝટ જમીનરે, તમે મુખે મુખે માહારાજરે. તમે ૦ ૯૯

બાઈ તમે નીરાંતે જીવો માહારેતો ગરીબ ગરમાને સાફ બોલવું પડ્યું, તે બીચારા વખતસર ઉઠીને પોતપોતાને ધંધે લાગે ગજરામાફ જીંધી ગયા, ને રાત પાછલી પોહાર રહી એટલે પાછો મરઘાએ અવાજ કર્યો તે સાંભળી રાજા બેઠો થયો. રાણાએ કહ્યું હજી રાત છે માટે સુઈ રહો. રાણી અંપાદેએ મરઘાને કહ્યું કે :—

કુહો.—પાછલી રાતનો મરઘો બાલીઓરે, માહારા માફ-

છને પાઓ તાસરે; માહારાં સવારમાં બોલાવું મુખ્યા
વામ્પરિ તને પકડી મંગાવું માહારી પાસરે તને ૦ ૧૦૦ થોડે
થોડે ખેચુ તાહારાં પીછડારે, કાંઈ અચિ દેવરાવું ડાંમરે; કાંઈ
માહુ છ ઝબકીને જગીઆરે, માહારું બગડ્યુ બગાડે તું
કામરે. માહારું ૦ ૧૦૧

મુવા કહી કહીને યાકી પણ તું છાનો રહેતો નથી. મરધો
કહે છે કે :—

કુહો.—તમારે કારણુ નથી બાન્નીઓરે, હુંતો બોલ્યો તશ્કર
કેરે કાજરે; હુંતોં સહ સંતાઈ જાઓ સંહેજમારે તમે મુખે
પોહો માહારાજરે. તમે ૦ ૧૦૨

બાઈ હું તમારે વાસ્તે નથી બોલતો, પણ ચોર લોકને
ચેતાવુંહું કે હવે રાત થોડી રહી મટિ સહ સંતાઈ જાઓ.
એમ કરતાં વાહાણું વાચું એટલે રાત જગી ઉઠ્યા અને
રાણીને કહ્યું કે હવે હું રહેવાનો નથી.

કુહો.—શીખ આપોને રાણી સતવંતારે, અમે જઈશું
હવે વનવાસરે; અમે ૦ બાર વરશરે પાછા આવશુંરે, તમે
મુકો અમારી આશરે. તમે ૦ ૧૦૩

બાર વરસસુધી માહારો આશા મુકીને શીખ આપો તે
સાંભળીને રાણી રૂદન કરે છે, ને રાત્રને કહે છે.

કુહો.—રહાતો રાધુંરે માફ લાવશીરે, કાંઈ જાઓતો આ-
સાવું ગ્રીણી શેવરે; કાંઈ ૦ માહારે મોહોલેરે આવો સાહબારે,
છોડી મુકો છોડરવાદી છેકરે. છોડી ૦ ૧૦૪

તમે અમયાં માનશુકન કહોછો હુંતો રહેવાનો નથી, મટિ
જાલદી સારા શુકન આપો, રાણી રાત્રના સામુ જોઈને કહે

છે, તમે મને કોને આધારે મુકીને બાળ્યો, રાણી કહે છે
અને રાજા ઉર આપે છે.

ફુહો.—તમે આધારે સ્વામી આધારે, અમને હુની બાળ-
વણી દોહો; અમનેં ફુઃખ સુખ જોવા કોણ આવશે, તેવી
કોને સુંપરત કોહોહો. તેવીં ૧૦૫

હે રાણી વધારે રૂદન કરે કાંઈ ધણું છે મને રજા આપો.
રાજા કહે છે.

ફુહો.—તમને સોંપ્યારે મંદીર માળીઆરે, રાણી સુંપી હો-
ચોળા ખાટરે; રાણીં ખાઓ પીઓને ખેલો મોજમારે તમે
માહાલો મધરીઆનો વાટરે. તમેં ૧૦૬ મહેલ અંધીઆનું
માનીએરે, માહારે હોચોળો સુખી સમાનરે; માહારેં મોજો
મુકીને રૂદન માંડીઆરે, રાજા મધયર ઉજડ રાનરે. રાજાં
૧૦૭ તમને સુંપ્યારે કળશી કોદરારે, તમને સુંપી ફુજણી જોટ
રે, તમનેં ફુધ સાકર પીઓ દાડીએરે, વચ્ચ શણગારની
નથી ખોટરે. વચ્ચં ૧૦૮ માહારે મન કોદરા રાજા કોયલારે
ફુજણી જોટો ચામડીઆને દહરે; ફુજણીં ફુધરે સાકર રૂ-
ધાર દેખીએરે, વચ્ચ બાળી રખ્યા ચોળી રહુરે, વચ્ચં ૧૦૯
તમને સુંપ્યારે સમરચ રેટીએરે, તમને સુંપ્યોછે રણ કપાશરે
તમનેં સરખી સધધિર મળી કાંતશારે, તેમાં રાચે નહી રહે
બિલશરે. તેમાંં ૧૧૦ રેટીઓ બાગીને રાંધુ ખીચડી રે,
કાંઈ કપાસે મુકુ લાહરે; કાંઈં સાહેલીઓનો સંગ નથી કામ-
નોરે, મેંતો ગ્રાલો તમારી ખાંહરે. મેંતોં ૧૧૧ તમને સુંપ્યારે
પારસ પીંપજારે રાણી બણુને પીંપળીઆના પાનરે; રા-
ણીં ખારે વવકોરે અમે આવશુરે, રાણી વાળીશું તમારાં

વાનરે, રાણીં ૧૧૨ સાથે તોડે માહારા સાહારા માહારા
 બાર વરસ કેમ જાય રે; માહારાં વીળિંગની ઘડીએ જાય
 વેળાપીરે, મુને હાહાડો વરસ સમો થાયરે. મુને ૧૧૩ આવું
 જાણત તો નવ પરણતીરે રાજ બાળ કુંવારી રહેતરે; રાજ
 ઠાણે હાથ મેંતો ગ્રાહીએરે, માહારા કરમને દોશ ન દેતરે.
 માહારાં ૧૧૪ સાસરી જોયાના રહ્યા ઓરતારે સ્વામી ધું-
 ઘટ તાણ્યાના રહ્યા કોડરે; સ્વામીં તમેરે અંપેને હું કેતકરે;
 માહારી બહી બનીતી જોડરે. માહારીં ૧૧૫ પેહરી ઓઢીને
 ફરત સાસરેરે, તે સહ હરખ અમારા થયા બંગરે; નથીરે છુ-
 ઢ્યારે હાડનાં મેઢળારે, નથી કિતસ્થો પાનેતરનો રંગરે. નથીં ૧૧૬

રાણીએ વિલાપ કરીને કહ્યું કે:—

રાગ પરજની દેશી.—પીઢ શું યાચેરે યાચે, માહારી રૂ-
 જની તે કંઈ પેરે જાચે; પીઢ શું યાચેરે યાચે. એ ટક. મુકી
 આપ્યા તમે વનવાસરે સ્વામી કોઇની નથી માહારે આચરે;
 હુંતો થઇને ખેડીયું નીરાશ પીઢ ૧૧૭ સ્વામી દીસોજો
 નાનેરા બાળરે, સાથે નથી કોઈ રક્ષપાળરે તમારી કોણ લેજે
 સંબાળ પીઢ ૧૧૮ મારીં ૧૧૮ તમે હઠ કરી નવ જાચેરે.
 બાવતાં બોજન ક્યાં આચેરે સ્વામી કુખીઆ ધણા તમે
 યાચે. પીઢ ૧૧૯ મારીં ૧૧૯ સ્વામી હજીએ છો બાળે વેચરે,
 તમે રમે જતા પરદેશરે માહારું કહ્યુંરે માનો લવલેશ, પીઢ
 મારીં ૧૨૦ મારી સગી નણુંદના વીર રે મા-
 હારે નયણે વહેછે નીરરે; મુને નથી રહેતી હવે ધીર, પીઢ
 મારીં ૧૨૧ માહારી બહી બનીતી જોડરે, દેવ કોપ કરી
 જમ તોડરે, તમે થીક નાખો તરછોડી, પીઢ ૧૨૨

પ્રાણનાથ પાછા તમે આવો, માહારા ઉપર દયા તમે લાવો,
 સ્વામી અખજાના પ્રાણ બચાવો, પીઢિ. મારીં ૧૨૩ માહારાં
 ઓર ગુલામશુ અંગરે, ફીકુ પડી પીજો પડ્યો રંગરે; માહારા
 હરખ થયા સડ ભંગ, પીઢિં મારીં ૧૨૪ મેંતો જાણ્યું જડ્યું
 ને રતનરે, તેને રાખીશ કરીને જતનરે; સ્વામી શીદને જો-
 કોજો વતન, પીઢિં મારીં ૧૨૫ માહારાં રતન તે રજમાં સે-
 જાયું, માહારાં પાપે કરમ જાણાયું; માહારાં કોમળ કાળજ
 જોલાયું, પીઢિં મારીં ૧૨૬ વીધાત્રાને ને માહારે દેવખરે,
 તેથી લખીઆ તે આવા લેખરે, વેહર બાવે તે મારી આ
 મેખ, પીઢિં મારીં ૧૨૭ વીયોગ જાણ મુને ધણાં વાગેરે
 માહારાં અંતરે બડકે લાગેરે; તેતો આલવું કેની આગે. પીઢિં
 મારીં ૧૨૮ સ્વામી હું છું નાહાનું જાણરે, તમ વીના આવો
 પોહોચે કાળરે, માહારાં કોણ સેજે સંભાળ પીઢિં મારીં ૧૨૯
 હજી સોજાવરસ નથી થયારે, મનના મનોરથ મનમાં રહ્યારે; ના-
 ની વયમાં મુકી મને ગયા. પીઢિં મારીં ૧૩૦ અપત્રામ કરી
 રાત જાગરે, ઉમીયાજીને પાપે લાગરે; હું તો વરત કરી વર
 માગુ. પીઢિં મારીં ૧૩૧ તમે પાછા જાવો ધેર આજરે,
 માહારાં કહ્યું માનો માહારાજરે; આપુ મારા જાપનું રાજ.
 પીઢિં મારીં ૧૩૨ જાણો કેહેતાંમાં જીવડો જાણરે, તમ
 વીના તે કેમ રહેવાયરે; વીયોગ દુખ તે કેમ સેહેવાય. પીઢિં
 મારીં ૧૩૩ હજી હાથતાં મીઠળ નથી છુટ્યારે, માહારા
 પામે આમુલ કુટ્યારે; રોઈ નેણતાં નરજ ખુટ્યાં, પીઢિં
 મારીં ૧૩૪ એમ રાણી રૂદન કરે છેરે, નખણે નરની ધાર
 ઝરેછેરે; માહારાં આગળ પાલવ ધરેછે પીઢિં મારીં ૧૩૫ મુને

સાથે આબ્યાના કોડરે, નથી ડહીને મોડા મોડરે; ચંપા
કેતકીની બનીતી જોડ; પીઢિં મારીં ૧૩૧ મને સાસુ જો-
યાની ચંતરે, મુને પાયે પડ્યાની ખંતરે; કહ્યું માનો માહારા
મુશુવંતા. પીઢિં મારીં ૧૩૭ મારૂંએ કહ્યું કે, —

કુહો. — કંકાશ મુકોરે તમો કામનીરે, કાંઈ ધીરજ રાખજો
ચંતરે; કાંઈં શુકન બલેરા અમને આપીએરે, અમે પળીએ
અમારે પંથરે અમે ૦ ૧૩૮

હવે રોવાનું કામ નથી, ધીરજ રાખીને રહો. રાજની હઠ
જોઈ રાણીએ શુકન આપવા માંડ્યા.

કુહો. — ડાભા જમણારે જોને તેતર ખોલેરે, રાજ આડી
ઉતરે મંજારેરે. રાજ ૦ કાંઈ એવે શુકને તમે ચાલશેરે,
તમને ધાત સોહો નીરધારેરે. તમને ૦ ૧૩૯ આટો કુટોને
રાજ બી ધડોરે, કાંઈ છુટેરે કેશે નારેરે. કાંઈં એવે શુકને
તમે ચાલશે તો રાજ નહી દેખો ધરખારયે રાજ ૦ ૧૪૦

તમે જશો તો માહા વીધન નડશે. મારૂંએ કહ્યું કે રાણી
અપશુકન ખોલ્યા કરતાં સારા શુકન આપો. રાણી સારા
શુકન આપે છે.

દોહરા. — ડાભા ખોલેરે રાજ દેવહારે, કાં જમણેરી ભેરવ
હોયરે કાંઈં એવે શુકને તમે ચાલશેરે, તમને વેરી મળશે
કોયરે, તમને. ૧૪૧ કોરે ધડેરે કુમારકારે, તેને ખોળે અખાણું
જવ જારેરે તેને ૦ એવેરે શુકને તમે ચાલશેરે, તમને મળશે
કુલાંદે નારેરે, તમને ૦ ૧૪૨ અખંડ શોખાગ્યવંતી માળણારે
કાંઈ છાપ ભરેલા હારેરે કાંઈં એવે શુકને તમે ચાલશેરે,
તમને મળશે મુખડદે નારેરે. તમને ૦ ૧૪૩ વર કન્યા પરણીને

આપતારે, સામા મળે નીચાળીયા સારે, સામા એવે શુકને
 તમે આપણે, તમને મળશે દેવળદે નારે. તમને ૧૪૪
 દેવ સફળ શુભ સહ જોમણીરે, કાંઈ માત ખીતા કહેવાયરે;
 કાંઈ ૦ રક્ષા કરેરે રાજ તમ તણારે, રાણી કહે સુંજો માહારા
 રાયરે, રાણી. ૧૪૫ ઓરે ચહોરે રાજ આવડીરે, જ્યાં મડદાં
 બળે મથાણુરે; જ્યાં ૦ ત્યાં રક્ષા કરેરે મુજ આવડીરે, સફળ હજો
 તમારું કલ્યાણુરે. સુફળ ૦ ૧૪૬ શહેર વાડીને રાયરણુ વિથેરે,
 જ્યાં પરતન હોય મહાદરે; જ્યાં. હુંરે આરાધું માહારી મા-
 વડીરે, તેનો આવીને પુરે જાડરે. તેતો ૦ ૧૪૭ પશુ પંખીને
 દહીત માનવીરે, કાંઈ નર નારીને રાયરે; કાંઈ ૦ એ વથ યાજી
 રાજ તમ તણેરે, કાંઈ ગુરસત માત છે અંમામાયરે. કાંઈ ૦
 ૧૪૮ પરેરે મુલક પરદેશડેરે, કાંઈ પર ધરતી પર વાસરે. કાંઈ ૦
 જગથરે માહાદેવ રહેસે સાહાયમારે, કાંઈ પુરી કરે સહ આ-
 શરે કાંઈ ૦ ૧૪૯ આજો કહેતાંમાં રાજ ચમકીએરે, કાંઈ પુંડે
 હોંડે જીવ જાય; કાંઈ ૦ નયણાં માહારામાંથી નાર વહેરે, કાંઈ
 કાળજ કકડા યાયરે. કાંઈ ૦ ૧૫૦ હીમ પડે ધરતી ગડગડેરે,
 કાંઈ એવું માહારેછે, દુખરે; કાંઈ ૦ જ્યારે રાજ તમને દેખ-
 થુરે, કાંઈ ત્યારે તો થાશે સુખરે. કાંઈ ૦ ૧૫૧ નરેરે વીનારે નારી
 એકત્રીરે, તેનો પગલે પગલે વંકરે; તેનો ૦ દીસે દીત મુને બી-
 હામણારે, હુંતો કરોડ ભરી કલંકરે. હુંતો ૦ ૧૫૨ રાણી કહે રા-
 જ સંચરોરે, કાંઈ ચલાવો ચતુર તોખારે; કાંઈ ૦ કહેતાં શુભ
 જોઈ આલીઆરે, ગજરોમારે તેને ઠારે. કાંઈ ૦ ૧૫૩

રાણીએ રાજ આપી એટલે રાજ પોતે શુકન જોઇને
 આજીવ જ્યાં રાજ ચલાવે રાણી માહા દેવને કરે છે દે વાણી

માહારા પ્રાણ રાજા વીના રહેનાર નથી, માટે રાજાની સાથે જવાય તો ઠીક રાણીનું આ કહેવું સાંભળીને એક દાસી બાલી કે આપણી એક દાસીની પાસે અતીતની આપેત્રી એક જડી હતી. તેમાં એવો ગુણ હતો કે માણસ માંમાં રાખીને જે જનાવરનું રૂપ લેવા આહાય તે રૂપ થઈ જાય. રાણીએ તે જડી લઈ માંમાં નાંખી અને પોતે બમરી થઈને રાજાની પાછળ ગઈ અને રાજાના પેગડામાં ભરાઈ. જંગલમાં ઘણી અડપથી રાજા જાણે એટલે રાણી પેગડામાંથી બાલી.

કુહો.—હજવે રેવંત રાજા એકવેરે, કાંઈ કાળજ કકડા થાયરે; કાંઈ સવારે ગજનું છે રાજા નેજીયુરે, માહાર ડામિક અંગ દખાયરે. માહારૂં ૦ ૧૫૪

ધોડાને ધીમે ચલાવો. આ અવાજ મારને કાંને આઓ એટલે ધોડા ઉભા રાખીને ચારે તરફ જોવા માડ્યું, પણ કોઈને દીકું નહીં એટલે મન વાળ્યું કે એતો રાણીના બાલકારા વાગતા હશે, એમ ધારી આગળ ચાલ્યા એટલે ફરીને રાણી બાલી.

કુહો.—દામાવંતીના દીકરેરે, માહારી સગી નણદલના વીરેરે; માહારી હજવે રેવંત તમે હાંકળેરે, માહાર સોસાઈ જાય શરીરે. માહારૂં ૦ ૧૫૫

રાજા તરત ઉભા રહીને તલવાગ ખેંચીને કહ્યું કે જે હાય તે માહારા સામા આવો, નીકર હું બાળીને પછે કરીશ, એટલે રાણી પોતાનું સ્વરૂપ બદલીને રાજાના સામી ઉભી રહી. રાજાએ કહ્યું કે તમે માહારો કેડો નહીં મુકો તો હું માહારી મેલે આપણાત કરીશ. રાજાને રીસમાં એક

રાણીએ કહ્યું કે તમારી મરણ નથી તો હું નહીં આવું.
એમ કહી એક મેદાનમાં વામ અને માહાદેવ હતા ત્યાં વડ
રોપ્યો તે રોપતાંજ માહાદેવે ગંભીર થઈ રહ્યો. પછી રાણીએ
કહ્યું કે તમારે જવું હોય ત્યાં જાઓ, હું અહીંયાં રહીશ.
તમે જ્યારે તેડવા આવશો ત્યારેજ આવીશ એમ કહી રાત
આપી. રાત્ર ગયા એટલે રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂદન
કરવા માંડ્યું.

કુહો.—હુંરે સરજી હોત વાદળારે, કાંઈ છાયા કરંતી રહે-
તરે; કાંઈં હુંરે સરજી હોત હંસલારે, કાંઈં શુકન બલેરા
દેતરે, કાંઈં ૧૫૬ બમે પાને વડો રોપોચારે, વડ તો થઈ
રહ્યો ધોર ગંભીરરે; વડતોં દામાવંતીના દીકરારે, મુકી આલ્યા
નણદલ કેરા વીરરે, મુકીં ૧૫૭ સવારે સાદની તું કોપલારે,
કાંઈં મધુર મધુરમાં બોલરે; કાંઈં વીયોગ બાણ મુને વાગે
છરે માહારે કાળજ શીદને તું જોલરે. માહારેં ૧૫૮ મુજ-
થી આંખા વન દુકડારે, મુકી મુજથી માર જન્ય દુરરે; મુકીં
રૂદન જોઈ રાણી તણુરે, કાંઈં વડો થયો ચક્રચુરરે. કાંઈં
૧૫૯ રાણીરે રૂવે ધરથકરે, તેથી દુટી પડે છે ડાળરે; તેથીં
વોલાપ મુણાને થાક્યાં વનચરારે, કાંઈં મડીવજ હાથમાં ફાળ
રે. કાંઈં ૧૬૦ આંસુડે બીજનય રાણીનો કંચુવારે, કાંઈં
બીજ્યાં છે નવરંગ ચીરરે; કાંઈં રૂદન કરંતી રાણી જોઈ-
નેરે, કાંઈં યંબ્યાં સરીતાનાં નીરરે. કાંઈં ૧૬૧

રાણીનું રૂદન સાંભળીને નહીનાં વીર પણ યંબી સ્થાં છે-
વિષ રાણીએ મન વાળું મળી માર એડ એડ કરતા જન્ય
પછે આગળ સવાર પડું થેલે, આજુનું તે રહેરતી માહાર

મુકામ મચેલા આગ હતો તેમાં જઈને ઉભા રહ્યા, એટલે
 ખામ લીધોજમ થઈ ગયો અને દુખના છોડને દુખ આપ્યાં.
 રાજા ગ્રાડ સાથે ઘોડો બાંધીને ગ્રાડ નીચે સુતા એટલે જીવ
 આવી ગઈ એટલામાં એજ મામના ઢેડ, તથા વાઘરી હમેશ
 ખાગમાં લાકડાં વીણવા આવતા હતા તેઓ આવીને જુએ
 છે તો ખાગ બહુ શાલી રહ્યો છે અંદર આવીને જોયું તો
 એક ઘોડો અને એક પુરુષ દીઠો, તે જોઈને ખાગની માલિક
 માળણ હતી તેની પાસે જઈને કહ્યું કે તારો ખામ લીધો
 જમ થઈ ગયો છે. અને કોઈ મોહિટો પુરુષ માંહી સુતો છે.
 માળણ કહે કે તમને લાકડાં ન મળ્યાં માટે તમે એમ કહો
 છો પેલા માણસોએ સમ ખાધા એટલે માળણ ખાગમાં
 આવી પછી પોતે તે પુરુષને જોઈ વિચાર કર્યો કે આ
 દેવતાઈ ગુરુ છે એમનાં પગલાંથી આ ગ્રાડ લીધાં થયાં છે.
 એવું ધારીને દુખ ચુંટી હાર ગજરા બતાવીને રાજાને આ-
 પવા જાય છે એટલે ઘોડે ખાંખારો કર્યો અને રાજા જમી
 ઉઠ્યો માળણ ઉભી રહી, રાજાએ પાંચ મોહિટો આપી.
 માળણ મોહિટો જોઈ રાજા થઈ અને જાણ્યું કે આ કોઈ
 રાજા છે એમ ધારી માળણ રાજાને પુછે છે.

કહો.—કીયારે મુનકના તમે રાજવીર, રાજા કીયાં તમારાં
 ગામરે; રાજા નાહાની વયમાં તમે નીસરવારે, એવું શુરે
 પશ્યું છે કામરે; એવું તેજ ન મળે ત્રણ લોકમાં રે, રાજા
 હજુએ છો ખાળે વશરે; રાજા શારે કુઃખિરે નમે આવી-
 મારે, તમે કેમ લેજો પરદશરે. તમે રાજાનોકર આજે નથી
 સાયમારે, કાંઈ એકાદ આપ્યા છો આપરે; કાંઈ સંચુ

બોમોરે માહારા સાહબારે, તમને મુજ મારવાનું ના પામે.
તમને ૦ ૧૬૪

નાહાની વયમાં રાજપાટ તજીને એકલા શા દુઃખે પરદેશ
વેઠો છો.

ફુલો.—નર્થારે અમરે કાંઈ રાજવીરે, બેન નર્થારે કરંતા
અમે રાજરે; બેન ૦ પ્રલ્લી પરદેશાં કારણે, કાંઈ આખો
મુજક જોવા કાંજરે. કાંઈ ૦ ૧૬૫ નામ કામ ત્યાં ખતાવીએ, જ્યાં
થતું હોય વીવાંહનું કામરે; જ્યાંહાં ૦ આ શહેર શા-
બીતું અમે જોઈને, પછી જમથુ બોલે કોઈક ગામરે.
પછી ૦ ૧૬૬

હું રાજ નથી, મુજક જોવા નીસરણોધું સાહે શહેર જોઈને
અહીંયાં આબોધું. દશપંદર દહાડાં રહેવાનો વિચાર છે
પછી બીજો ગામ જમથું. માણણ ગજરા માફને પોતાને
ઘેર તેડી લાવીને જમાડ્યા. માફ કહે છે કે હું આ શહેરના
રાજા પાસે જાઉં છું જો મને નોકર રાખશે તો અહીંજ રહીશ
એમ કહી કચેરીમાં આવીને રાયારૂપના સામો ઉભો રહ્યો,
કુંવરનું તેજ જોઈને રાજાએ વિચાર કર્યો કે આ કોઈ મો-
હાટો રાજાનો કુંવર છે; એવું ધારીને પુછે છે.

ફુલો.—કીવારે મુજકના તમે રાજવીરે, વળી શું છે તમારું
નામરે; વળી ૦ શારે કારણ પરદેશ નીસરવારે, એવું શું
પડ્યું છે કામરે. એવું ૦ ૧૬૭ કોના દુખે તમે દુખીઆરે,
હજી દીસાણો બાળેવથરે; હજી ૦ રાજ તેજ કાંઈ તમવથરે,
કેમ છોડ્યો પ્રાણનો રથરે. કેમ ૦ ૧૬૮

રાજાનાં વચન સાંભળીને માફ કહે છે કે હું તમારો કામ

જો ખતાવું નહીં.

કુહો.—અમે નથી રાજા રાજવીરે, કાંઈ છેટેછે માહાઈ
ગામરે; કાંઈ ૦ આબોધું પરદેશમારે, રાજા ચાકર રહાનું
કામરે. રાજા ૦ ૧૬૬ નામ માહાઈ નથી પાડીયુરે, મને ઠાકોર
કહેછે સહ લોકરે; મને ૦ હેત કરીને મને રાખયોરે, હુંતો
તેની હજીરમાં રહુરે. હુંતો ૦ ૧૭૦

હું રાજકુંવર નથી માહાઈ ગામ પણ ઘણું દુરછે. હુંતો
પેટને માટે ચાકરી કરવા આબોધું જ્યાંહાં ચકરી મળશે ત્યાંહાં
રહીય માહાઈ નાગ હજી પાડયુંજ નથી સહ ઠાકોર ઠાકોર
કહેછે. એવું સાંભળીને રાજા ખુશી થયા અને કહ્યું કે તમે
શા પગાર લેશો ? માર કહે દરમહિને સવા લાખ રૂપીઆ
લેઈશું. રાજા સવા લાખની રકમ સાંભળીને બડક્યા કે આખા
લશ્કરનો પગાર સવા લાખછે તો આ એક માણસનો કેમ
અપાય. એવું ધારીને પ્રધાનને પોતાની નાખુશી બતાવી. પ્ર-
ધાને કહ્યું કે જો હવે તમે આશા ભંગ કરશો અને બીજી
કોઈ નહાંનો રાજા રાખશે તો આપણી આમર જશે. સવા
લાખના જોડા કસ હશે તોજ તે તેડલા માગતો હશે માટે
ગમે તો એક મહીનો રાખીને રજા આપજો. પછી રાજાએ
હા કહી ત્યારે માર એ કહ્યું કે હું સવા પોહારે દહાડે મોકરી
ઉપર આવીશ અને સાંજે પેર જઈશ. તમને કદી સલામ
કરીશ નહીં માહારે કોઈને નમવાનો નામ છે. રાજા કહે માહારો
સાથે રોજ એક બાજી રમશો એટલે બસ છે. મોહાટા
પગારનું માણસ કાંઈ વિહતર કરતું નથી, એમ કહી મારને
આહવાન કર્યો. પછી માર માણસને પેર આપ્યા અને કહ્યું

કે હું નોકરીમાં બાહાલ થયો એમ કરતાં કરતાં મહિનો થવા
આવ્યો એટલે રાજા વિચારમાં પડ્યા અને પ્રધાનને પૂછવા
લાગ્યા કે હવે શું કરીશું પ્રધાને કહ્યું કે ખારે દરવાજા રાક્ષસ
આવેછે અને રોજ એક માણસ લઈ જાયછે માટે મારને
ઓકી ઉપર મુકો એટલે રાક્ષસ મારી નાખશે પછી આપણે
રજા આપવી નહીં પણ રાજાએ મારને કહ્યું કે રાતરે ખારને
દરવાજા પેહરાં ઉપર જાઓ. માર કહે માર સાંજ પડી એટલે
માણસને ત્યાં આવી મારએ પેહરા ઉપર જવાનું કહ્યું તે
સાંભળીને માણસ દીલગીર થઈ અને મારને કહેવા લાગી
ભાઈ રોજ રાક્ષસ, આવી એક માણસને લઈ જાયછે ત-
મારે માથે પણ ધાત આવી છે. માર કહે હું રાક્ષસી ખીતો
નથી. પોતે હથીઆર સજીને પોતાના ધોડાને લઈ રાતરે દ-
રવાજા ઉપર આવી શીવનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યો. હે માહાદેવ
તાહારા હાથમાં ખચધાનું છે એમ કહી તરવાર ઉઘાડી કરી
કુમાડને ઓઠે ઉભો રહ્યો. મધરાત જતાં રાક્ષસ આવ્યો અ-
ને દરવાજા સામું જોતાં ખારી ઉઘાડી દેખીને ખુશી થયો કે
આજે ખારી બાગવાનો પંચાયત પડશે નહિ, એમ કહી ખ-
રીમાં માથુ ધાડ્યું કે તરત મારએ ઝડપથી ધાવ માર્યો કે
રાક્ષસનું ઘડ અને માંથુ જુદું થયું એટલે તેના નાક અને
કાન કાપી લઈને માર પોતે મકાન ઉપર આવ્યો. રાજાને
ખબર થઈ કે મારએ રાક્ષસ માર્યો. રાજાને પ્રધાન અને
બહુ ખુશી થયા, અને તેઓ મારને દેવતા માનવા લાગ્યા
મારએ આવીને રાજાને નીશાની બતાવી એટલે રાજાએ
જામ આપ્યું, ધણા દિવસ થઈ ગયા પછી ચંપાવતીના રા-

જાતી કુંવરી પુત્રાદે માહા રૂપવંતીછે તેણે માહની કીરતી સાંભળી તેથી તેની સાથે વરવાને વિચાર કરી બ્રાહ્મણને બોલાવ્યો અને કાગળ આપીને વીવાહ કરવા મોકલ્ય. બ્રાહ્મણ કાગળ લઈને માંડવગઢમાં દામાવંતીની પાસે ગયો. દામાવંતી કહે કે માહારો કુંવર તો દેશવટે ગયોછે એવું સાંભળી બ્રાહ્મણ રાયારૂપાના મુલકમાં આવ્યો અને વિચાર્યું કે પુત્રાદે માહને ઓળખતી નથી માટે માહને બદલે રાયારૂપાને પરણાવું તો ઠીક. એમ ધારીને તે શહેરમાં આવ્યો અને કહ્યું કે મહારાજ હું અંપાવતી નગરીમાંથી વેચીશાળ કરવા આવ્યો છું. રાજાએ વિચાર્યું કે હવે આપણે પરણવા છાના જવું પડશે. કેમકે જો હાકોર સાથે હશે તો માહારો શંકાર મુકરર એ લઈ જશે, માટે બ્રાહ્મણને બાહાર બેસારી રાજા અને પ્રધાન એકાંતે બ્રાહ્મણને સરવે હકીકત પૂછેછે બ્રાહ્મણે કહ્યું કે માહારાજ મને માંડવગઢમાં ગજરામાહની સાથે વીવા કરવા સાર મોકલ્યો હતો પણ તેતો દેશવટે ગયો છે. અને કુંવરીએ ગજરા માહ કરી જોયા નથી માટે તમે તેના નામથી આવો તો તમારું કામ થાય, રાજાએ કહ્યું કે જાગતો સારો છે પછી બ્રાહ્મણને ઘણું ધન આપી નિદાય કર્યો, તેણે અંપાવતી નગરીમાં આવીને વીવાહ કરવાની વધાર્ધ આપી તે સાંભળી સહિ ખુશી થયાં બ્રાહ્મણને પણ પાંચસાં આપી ખુશી કર્યા અને લગનની તક્યારી કરવા માંડી. અહીંયા રાયારૂપે પ્રધાનને કહ્યું કે તમે પાછળથી હાકોરને શહેર આવવાનું સોંપીને આવજો એમ કહો ભાવતરફર સાથે રાજા તો રહેતે અગા. ખીજો દીવસે હાકોર કચેરીમાં આવ્યા ત્યાં

ભાંતો સુનું સદ્ દીનું. પ્રજાનને પુછતાં જવાબ મળ્યો કે રાજ્ય
 ખરણવા ગયા છે, હું પણ જવાનો છું અને તમને શહેર
 સાચવવાનું કહી ગયા છે. એવું સાંભળી કકોરને દુખ લાગ્યું
 પણ નોકર રહ્યા માટે હુકમ માનવો, એમ ધારીને પોતે
 શહેર સાચવતા રહ્યા. થોડાક દહાડામાં જન આવી પોહ્યા-
 આની ખબર ધઈ એટલે રાણીએ તેમને ઉતારો આપ્યો.
 અને તેમની ચતુરાઈની પરીક્ષા કરવા માંડી. રાણીએ સાત
 રંગના પડદા અંધાવી રાજાને કેહેવડાવ્યું કે તે પડદા જોકવા
 તમે આવો. તમે જોડશો તો હું તમને પરણીશ રાજાને
 બહુ વીમાસણ થઈ પડદાની વાત પોતે સમજતા નથી.
 એટલે પાછા કહાડશે તો ઈજ્જત જશે. અહીંયા ગજરા
 માર શહેરમાં ચમન કરે છે, થોડા દાહાડા ગયા પછી
 શહેરની ખુબી ખુશાલીના સમાચાર રાજાને લખી મોકલ્યા
 અને પાછળથી પોતે કકોરનો વેશ લેઈને રાજાની ચરચા
 જોવા સાર પોતે પોતાના પવન વેગી થોડા ઉપર સ્વાર
 થઈને આકાશ મારગે ઉડી આવ્યો. તે એક ઘડીમાં દુલાદે
 ના નગરમાં દાખલ થયો. અને એક મશીદમાં ઉતર્યો અ-
 હીયાં રાજાના માણસો પડદા જોડી શકે તેવા હુંશિયાર
 માણસ સોધતાં ફરે છે. તેમણે મુસાફર ધારીને મારને કહ્યું
 કે કકોર સાહેબ તમને સાતરંગના પડદા જોડતાં આવડે છે?
 તેણે જવાબ દીધો કે હું ખેચાર તો જોડી શકુ. એટલે સીપા-
 હઓએ કહ્યું કે તમે અમારા રાજા પાસે પધારો કકોર કહે
 અમારે રાજાને શું કામ છે? સીપાહઓએ કહ્યું કે અમારા
 રાજા આ શહેરમાં પરણવા સાર આવ્યા છે, પણ કુંવરીએ

પડદા બંધાવ્યાં છે અને તે પડદા હોડવાની રાજામાં સક્તિ નથી. માટે તમારે કામ છે. એવું સાંભળીને મારની ખાતરી થઈ કે રાજા તો હજી પરણ્યા નથી જો મને સાથે લઈ આવ્યા હોત તો ક્યારનું તેમનું કામ થયું હોત પણ એમણે આપણાથી છાનું રાખ્યું તો તેનું કામ તેને મધ્યુ પણ હવે આપણે રાજાનું નીમક ખાધું છે માટે તેમનું કામ તો કરવું જોઈએ. એવું ધારી કહ્યું કે ભાઈ તમે પરણવાના લુગડા હાથ તે લઈ આવો હું તે પેહેરીને પડદા હોડી આવું. પછી તે લુગડાં પેહેરીને રાજા પરણવા જશે તો રાણીને કાંઈ અંદેશ આવશે નહિ સીપાઈઓ ખુશી થતા રાજાની પાસે આવ્યા અને બધી વાત કહી તેથી રાજા પણ ખુશી થયા અને પરણવાની પોશાક તે ફકીર પાસે મોકલી દીધી ફકીરે સીપાઈઓ સાથે રાણીને કેહેવડાવ્યું કે સાંજે પડદા હોડવા સારું અમારા રાજાજી આવવાના છે તેથી રાણી પણ પોતે શોળે જણુગાર સજીને રાજાની વાટ જોતાં બેઠાં છે. હવે ફકીરના વેશથી આવેલા મારજી રાજાના વસ્ત્રાલંકાર સજીને પોતાના રેવંત ઉપર સ્વાર થયા એટલે દેવાંશો જવા દેખાવા લાગ્યા તેમને જોઈને કષ્ટ સતીઓના મન વિઘ્ન થઈ તેમના સત ચુકવા લાગ્યાં. મારજી પોતાના રેવંતને નચાવતા નચાવતા રાણીના મહેલ તરફ આવ્યા તેમને જોતાંજ રાણી મોહીત થઈ ગયાં અને એક બીજાની નજર એક થતાં ઘોડો તલપીને રાણીના મહેલમાં દાખલ થયો. દાશીઓએ ઘોડાને બાંધી લીધો. રાણી પોતે પડદામાં ગયાં, માર ખાહાર બેઠા છે, ને રાણી સાત રંગના પડદા વિશે પૂછે છે, ને માર

તેનો જન્મ આપે છે એવું સારી પદ્ધતિ છે.

કહો. — પડે આચારે માહારા વાલમારે, તમે કહેને પડે કેરી રીતરે; તમે ધોળોરે પડે કહી દાખવોરે, વરમાળ આરોપુ આણી પ્રીતરે. વરં ૧૭૧ ધોળા વનમા રાણી ધનુ ચરેરે, કાંઈ ધોળો તે વન કપાસરે; કાંઈ ધોળો પુષ્પ માંધ પાધડરે, તેલો શાભેતી ખોરે માસરે. તેતો ૧૭૨ ભલો રહ્યો ભલો પાઠવોરે, કાંઈ ભલો ભલવો રંગરે; કાંઈ પીળો પડે કહી દાખવોરે, તમને પોઠાડુ સેજ પલંગરે. તમને ૧૭૩ ધોળો પડેરે રાણી પાછો કરોરે, રાણી પીળાની સુણુને રીતરે; રાણી ૦ ધડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઈ જઈ જીવિતરે. પરણી. ૧૭૪ પીળો તે વનમાં રાણી ચોપડોરે, કાંઈ પીળી ચણાની દાળરે; કાંઈ પીળો ગોરાદેનો કુંચુવોરે, કથી કથી પેદેરે આણી વાહાલરે; કથી. ૧૭૫ ભલો રહ્યો ને ભલો પાઠવોરે, કાં ભલો ભલવો રંગરે; કાંઈ રાતો પડે કહી દાખવોરે, તમને પોઠાડુ સેજ પલંગરે. તમને ૧૭૬ પીળોરે પડે પાછો કરોરે, રાણી રાતાની સુણુને રીતરે; રાણી ૦ ધડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઈ જીવિતરે. પરણી ૦ ૧૭૭ રાતીતે વનમાં ચણાડડરે, રાણી રાતો કસુંબા મળડરે. રાણી ૦ રાતો ગોરાદેનો ચુડલોરે, ખોરે માસે પેદેરંતો દીઠરે. ખારે ૦ ૧૭૮ ભલો કહોને ભલો પાઠવોરે, રાજ ભલો ભલવો રંગરે; રાજ ૦ કાળોરે પડે કહી દાખવોરે, તમને પોઠાડુ સેજ પલંગરે. તમને ૧૭૯ રાતો તે પડે પાછો કરોરે, રાણી કાળાની સુણુને રીતરે; રાણી ૦ ધડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઈ જીવિતરે, પરણી ૦ ૧૮૦ કાળોરે વનમાં

રાણી કોથીએરે, કાંઈ તેથી કાગરે કાંઈ કાગરો ગોરા-
 દેનો ચોટલોરે, ભણે શાંતો વસીયલ નાગરે. ભણે ૧૮૧
 ભણે કહોને ભણે પાઠવોરે, રાજા ભણે ભજવો રંગરે;
 રાજા ૦ લીલો પડો કહી દાખવોરે, તમને પોઠાડુ સેજ પ-
 લંગરે. તમને ૦ ૧૮૨ કાગરે પડો પાછો કરોરે, તમે સુંણને
 લીલા કેરી રીતરે; તમે ૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી
 લઈ જશું અચીતરે. પરણી ૦ ૧૮૩ લીલા તે વનમાં વાલોળી-
 યોરે, રાણી લીલા તે જવનો છોડરે; રાણી ૦ લીલા ગોરાદેનો
 સાણુડોરે, કાંઈ આઠંતા પોહાયે કોડરે. કાંઈ ૦ ૧૮૪ ભણે રહોને
 ભણે પાઠવોરે, રાજા ભણે ભજવો રંગરે; રાજા ૦ કાગરો પ-
 ડો કહી દાખવોરે, તમને પોઠાડુ સેજ પલંગરે. તમને ૦ ૧૮૫
 લીસોરે પડો પાછો કરોરે, તમે સુંણને કાગરા કેરી રીતરે; તમે ૦
 ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઈ જશું અચીતરે. પ-
 રાણી ૦ ૧૮૬ કાગરા રખારી ઘેર ઘેટડોરે, રાણી કાગરી ભા-
 વસાર ઘેર ભાતરે; રાણી ૦ કાગરી ગોરાદેની આંખડીરે, તેતો
 આંજતી માજમ રાતરે. તેતો ૦ ૧૮૭ ભણે રહોને ભણે દા-
 ખવોરે, રાજા ભણે ભજવો રંગરે; રાજા ૦ ફરતો પડો કહી
 દાખવોરે, તમને પોઠાડુ સેજ પલંગરે. તમને ૦ ૧૮૮ કાગરો
 પડો પાછો કરોરે, રાણી ફરતાની સુંણને રીતરે; રાણી ૦ ઘડી
 એકમાં છોકુ તેહનેરે, રાણી પકણી જાઉ અચીતરે. રાણી ૦ ૧૮૯
 ફરતો ધાંચો ઘેર બગદીયોરે. રાણી ફરતો કુંભાર ઘેર ચાકરે;
 રાણી ૦ ફરતો ગોરાદેનો રેંટીયોરે, નેની શાના વરણી વાકરે;
 નેની ૦ ૧૯૦ સાત છોડ્યા ને હજુ છોડશુંરે, રાણી પુછો તે
 જવાબ દઉરે; રાણી ૦ રાખો હૃદયામાં રખે ઓરતોરે, અણ

દીડે પુછો તે કહુંરે. આણં ૧૯૧૩૫ જોડને હરખું સાહજા
રે, કયન સુણી વાતે મોહ બાણરે; કયનં પેલા બવના પ્ર-
ત્યે પામીયારે, સ્વામી ચઉદ વિદ્યા ગુણ જણરે. સ્વામીં ૧૯૨
પડદા જોડ્યારે મારા વાલમારે, હવે રહેતી નથી મુને પારરે;
હવેં વરમાળ આસેપુ હેતથરે, કરી થાપુ નણદલ કેરા વીર
રે. કરીં ૧૯૩ બલા કલાને બલા સાંબળ્યારે, રાજ બલો
બજબો રંગરે; રાજં ગદબદ પડદો કહી દાખવોરે; તમને
પોઠાડુ સેજ પલંમરે, તમનેં ૧૯૪

કુલાદે કેહે છે કે તમે પડદા જોડ્યા તેથી મને ધણો હ-
રખ થયોછે માટે હવે જલદીથી તમારી સાથે પરણવાનો
એક નવો પડદો પૂંછુછુ તેનો મને જવાબ આપો એટલે
માહારા સરવે મનોરથ સફળ થાય.

કુહો.—પડદા પાછારે કરો કામનીરે, તમે આવી એસો સ-
નમુખરે, તમેં ગદબદ પડદો કહી દાખવુંરે, પરણાને પમાડુ
સુખરે. પરણાનેં ૧૯૫ ગદબદ ધીને સાકરરે, રાણી ગદબદી
ઓ કણસારરે; રાણીં ગદબદ રાણીના કુલ સેજડીરે, તેમાં
પોહોડે કુલાદે નારરે. તેમાંં ૧૯૬

રાજ પડદા જોડીરહ્યા એટલે રાણીએ માફને રાજ આ-
પી તેથી માફ પોતાને ઉતારે પરણવાની તથ્યારી કરવા માફ
આવ્યા. પોતે પેહેરેલો પોશાક રાજને આપીને કહયું કે તમે
તાકીદથી પરણાને તમારે દશ લેઈ જાજો. કદાચ આ પરપંચ
રાણીના જણવામાં આવશે તો પંચાયત થશે એવું કહીને માફ
પોતે ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ રાયાડપના શહેરમાં પોતાના નો-
કરી ઉપર આવી પોહોડ્યા રાજ પણ રાતરે પેલાં લુમડા પે-

હેશનિ રાણીનિ પરણી લાવ્યા અને સવારમાં પોતાની સાં-
જધાની તરફ જવા સાંઝ નીકળી પડ્યા, રાંજનને આવવાની
ખબર જાણીને માંડજી છોડી સ્વારીએ ઘોડો ચેકાવતા રાંજનની
સામે આવવા સાંઝ નીસર્યા રસ્તામાં ઘોડે ઘણી મસ્તી ક-
રવાથી માંડનો અંભોડો છુટી ગયો તેમાંથી અતરની ખુશબો
રાણી ધ્રુવાદેના રથમાં આવી એટલે રાણીએ દાશીને પુછ્યું કે:

કુહો.—નથી સરખયા નથી હાટડારે, મને અતર પ્રીમળ
થાયરે; મને૦ ચંપો મોગરો જીર્ધ ચંબેલારે, એવી ખુશબો
કહી નવ જાયરે. એવી૦ ૧૯૭

અરે દાશી આ અતરની ખુશબો ક્યાંથી આવે છે? તારે
દાશીએ કહ્યું કે:—

કુહો.—પડદા છોડી ગયા રાજવીરે, મુને એવો સંદેહ થા-
યરે, મુને૦ એવો ઘોડોને એવો સાહુબારે, કાંઈ ગજરામાઝ
આલ્યા જાયરે, કાંઈ૦ ૧૯૮ ચતુર તોખાર કાંઈ એમનોરે,
પોતે દીસેછે બાળે વેશરે, પોતે૦ સુગંધ આવીરે રાણી ત્યાં
થકીરે, કાંઈ વીખરાયા શીરના કેશરે કાંઈ૦ ૧૯૯

જમણે તમારા પડદા જોડ્યા હતા. તેઓ ઘોડે બેશીને આ-
વેછે તેમના માથાના કેશ છુટી ગયાછે તેમાંની એ ખુશબો
છે એટલે રાણીએ દીલગીર થઈને પુછ્યું કે તારે આ પર-
ણીને લઈ જાય છે તે કોણ છે? દાશીએ કહ્યું કે એતો રા-
યાંડપ છે અને ગજરા માંડ તો પેલા હશે રાણીએ કહ્યું કે:—

કુહો.—ઝટપટ દાશી પડદો ખોલજેરે, મન માંડ જોયાની
ખાંતરે; મને૦ રાયાંડપરે માહારો બંધવેરે, કાંઈ ગજરા માંડ
માહારો કંધરે. કાંઈ૦ ૨૦૦ રાયાંરે રૂપનો ચુડે બાગીઓરે.

ગજરા મારનો ચુડો હાથરે; ગજરાં હવે શહેર એનામાં નહી
સંચરે, હુંતો નહી જાઉં તેનો સાથરે. હુંતોં ૨૦૨

અરે. દાશી હું રાયારખનો ચુડો બાગીને ગજરા મારના
નામનો ચુડો ધારણ કરુંહું હવે માહારે તેના શહેરમાં જવા-
નો નેમ છે એવું કહી પડદામાંથી ડોકું બાહાર કાઢાડી જોયું
એટલે મારને દીઠા માર રાજની પાસે આવ્યો, રાયારખ મા
રને જોઈને ખુશી થયા અને શહેરના દરવાજાની પાસે આવી
પોહ્યા, રાણીએ પોતાનો રથ દરવાજા બાહાર ઉભા રખા
વ્યો. રાજાએ કારણ પૂછ્યું તારે રાણીએ કહ્યું કે માહારે
બાર વરસ સુધી શહેરમાં પેસવાનો નેમ છે, તેથી શહેર બા
હાર મેહલ બંધાવી રાણીને રાખ્યાં રાણીએ ત્યાં એક સરો-
વર ખોદાવ્યું એવા વીચારથી કે કોક દીવસ પણ માર ઘોડો
પાવાને સાર અહીંયાં આવશે. ઘણા દીવસ થઈ ગયા પછી
એક દીવસ માર ઘોડો ફેરવાવે રાણીના મેહલ તરફ ગયા ત્યાં
સરોવર બેસેલું દીઠું એટલે ઘોડાને પાણી પાવા ગયા. રાણીએ
ગજરા મારને આવતા દીઠા એટલે ગ્રહ એ આવીને કહ્યું કે-

કહો.—નથી ચણાને નથી ખોદીયારે, નથી દાદ તારે બાં-
ધી પાજરે; નથીં ચકલુંરે ચાંચ નથી બોળતુંરે, તારો ઘોડો
પીતો તું ખાજરે. તાહારોં ૨૦૩

હુ મારજી આ સરોવર કાંઈ તમારા ઘરડાએ બંધાવ્યું
નથી કે તને વગર પુછે ગાછે ઘોડાને પાવા બધું જાઓછો
મારજી ઘોડાને ખેંચી રાખીને કહ્યું કે—

કહો.—ના કેહતાં મારજી ઘોડો રોકીઓરે, ખેંચી ગાલો
તેની લગામરે; ખેંચીં પાણીથી થયારે કાંઈ પાતળારે, રાણી

હીને પાણીના દામરે, રાણી ૦ ૨૦૪

અરે રાણી પાણીને વાસ્તે આટલાં બીલાં પીળાં કેમ થા-
ઓછા માહારો ઘોડો તમારા પાણીમાં ઉતર્યો તો તેને બદલે
હો આ કડુ, માર કડુ આપીને પાછો જાય છે એટલે રાણીએ
કહ્યું કે:—

કુહો.—રાજા ડગલું બસોતો માહારા સમઝેરે, તમને રામ
તણી છે આંણરે, તમને. તાંઆ કુંડીરે રાજા જળ બર રે,
નીર ઘોડાને નાગર પાનરે. નીર ૦ ૨૦૫ ઘણારે દીવસની
વીયોગ બાગીખોરે, મુને હરખ વાધ્યો ઘણો અંગરે; મુને ૦
મોહાલમાં પધારો માર પાતજારે, તમને પોઢાકુ સેજ પલંગરે,
તમને ૦ ૨૦૬

અરે માહારાજ તમે અહીં પધારો તમે પાછા જાઓ તો
તમને માહારા સમ છે; રામની દવાઈ છે. મહે તમારે માટે
તો બાર વરસનો નેમ લીધો છે. માર ઘોડાને લખને મહે-
લમાં ગયા. ત્યાં દાશીએ ઘોડો ઝાંઝી લીધો અને મારને પલંગ
ઉપર બેસાડ્યા, વીવીધ પ્રકારની રસોઈએ કરી મારને જ-
માડ્યા. હરખમાં આખી રાત જતી રહી અને સવાર થયું.
ત્યારે રાણીએ મારને કહ્યું કે તમે માળણના ઘરમાંથી સજંગ
ખોદાવળે માર ત્યાંથી નીસરીને મકાન ઉપર આવ્યા અને
માળણને બધી હકીકત કહી પોતે દરબારમાં ગયા રાતનો ઉ-
જારો તેથી ઝોકાં આવતાં હતાં અને આંખો પણ લાલ થઈ
હતી. માટે એક સીપાઈ મારનો મશ્કરી કરી પુછવા લાગ્યો કે—

કુહો.—આજની આંખોરે ઠાકોર રાતીઓરે કાંઈ ઉજામ-
રાનું ઘેનરે, કાંઈ ૦ કીયારે મોહાલરે માણીઓરે, ઠાકોર જાગ્યા

છો સારી રેનરે. ઠાકોર ૦ ૨૦૭

આજે કઈ માનીતીને મોહાલે ગયા હતા કે ઉજ્જગરો થયો છે, માફજ એ કહ્યું કે:—

કુહો.—અમે ગયાતા રાયની વાડીએ, ભુંડા સાથી મળ્યા દસ વીસરે; ભુંડા ૦ કેસરે કસુંગા ત્યાં વાળીયારે, પ્રેમે ખ્યાનાની મચી ગીસરે. પ્રેમ ૦ ૨૦૮

અમે રાંજના બાગમાં ગયા હતા; ત્યાં કેટલાક સોબતીએ એ કસુંગા કહાડ્યો હતો તેની કેફ હજી ઉતરી નથી સીપાઈ એ કહ્યું કે:—

કુહો.—અમલ્લાની કેફ ઠાકોર ઘેરીએ, મારઘાં સોરંગીનાં બાણરે; કાંઈ ૦ નેણ બળે છે નારી નીરખ્યાનારે, શું સમ- જાવો ચતુર સુખણરે. શું સમ ૦ ૨૦૯

માફજ માનો ન માનો પણ આખી રાત કોઈ નારીના સામુ એક નજરે જોયા કર્યું છે તેથી આંખો બળે છે એટલું કહેતાં માફને રીસ ચડી એટલે શીપાઈ દબાઈ ગયો. પછી માફ એ ઘેર આવો રાણીના મહેલ સુધી સુરંગ ખોદાવી જ આવ કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થવા આવ્યાં એટલે એક દાહાડો રાજ રાણીને મોહાલે પધાર્યા. તે વખત માફ મહેલમાં હતા તે રાજને આવવાની ખબર જાણી ઉતાવળા સુરંગમાં ઉતરી પડ્યા. પણ માથાની પાછડી રહી ગઈ. રાજ મહેલમાં આવીને રાણીની પાસે બેઠા અને કહ્યું કે હવે શહેરમાં આવવાને બે ચાર દાહાડા બાકી છે એમ વાત કરતાં રાજની નજર માફની પાછડી ઉપર પડી એટલે રા-ણીને ધુળ્યું કે—

કુહો.—રાજા કહેરે રાણી સાંભળોરે, કાંઈ પુછીને પામુ પારરે; કાંઈં સાચુ બોલોને તમે સતવંતારે, રાણી કેટલા પુ-
રુષ ઘેર નારરે. રાણીં ૨૧૦

રાજાએ કહ્યું કે તમે કેટલા પુરુષની સ્ત્રી છો ? રાણીએ
ધાર્યું કે રાજા પાધડી નોંધને વેહેમમાં પડ્યાછે. પણ મા-
હારે તો સાચે સાચુ કેહેવું નોંધએ. રાણીએ કહ્યું કે—

કુહો.—સાચુ કહુરે રાજા સતવંતારે, તમે સુણુને સધળો
સારરે; તમેં પતીવ્રતા અમે પાળીએરે, કાંઈ ચાર પુરુષ ઘેર
નારરે. કાંઈં ૨૧૧

હે રાજા માહારે ચાર પુરુષ છે. પણ હું ખરેખર પતી-
વ્રતા ધરમ પાળુછુ, રાજાએ કહ્યું કે—

કુહો.—પતીવ્રતા નારી એકની રે, તમે ચાર કહ્યા તે કોણ
રે. તમેં પર પુરુષ સાચે બોલતાંરે, પ્રથમ ગણે તે બાઈ
બેહેનરે. પ્રથમં ૨૧૨

રાણી રાજાને ખુલાસો કરી સમજાવે છે.

કુહો.—પલંગ માહારામાં રાજા પોઢતીરે, તેમાં પ્રથમ પાયા
નર ચારરે; તેમાંં તેની વચમાં સુવું માહરે રે, માટે ગણીયા
તે મેં બરથારરે. માંટેં ૨૧૩

રાજાએ ફરીથી પુછ્યું કે તમે સાચી વાત કહો. ત્યારે રા-
ણી ફરીને કહે છે.—

કુહો.—સાચુ કેહેતારે રાજા સક થાશોરે, તમે સુણીને
પાંમળે પારરે, તમેં જીવતાં લગી એક ઝંખીએરે, અમે તો
પુરુષ ઘેર નારરે. અમેં ૨૧૪

હે રાજા હું આ પાધડી વાળા પુરુષની નાર છું રાજાએ

કહ્યું કે એ પાધડી કોની છે ? રાણીએ કહ્યું કે તમારા ના
 મની છે. અમે બાર વરસ એ પાધડીને જોઈને મન વાળ્યું
 છે કે એજ રાજા બેઠા છે. રાજાએ પુછ્યું કે આ પાધડી કોણે
 બાંધી આપી? રાણી કહે કે મેં માહારે હાથે બાંધી છે. રાજા
 કહે તારે અમારા દેખતાં ફરી બાંધે. રાણીએ કહ્યું કે પ્રે-
 મના દેખતાં અચ્ચીથી પાધડી ન બંધાય. રાજા પાધડી
 બાગીને પડદામાં ગયા એટલે રાણીએ સુરંગમાં બેઠેલા મા-
 રને આપી તેણે જોવી હતી તેવી બાંધીને તઈયાર કરી એ-
 ટલે રાણીએ રાજાને બોલાવ્યો રાજા જોઈને વિચારમાં પડ્યા
 કે આ પાધડીની બાંધણી મારના જેવી છે. માટે મારને
 આપણી નોકરીમાંથી રજા આપવી. એવું ધારીને પોતાને જ
 હેલે પધારવા, મારજીપણ સુરંગમાં થઈને માળણને ઘેર
 ગયા, અને નોકરીની વખતે દરબારમાં હાજર થયા. તારે
 રાજાએ કહ્યું કે ડાકીર તમે તમારો પગાર ચુકવી લેઈ ઘેર
 જાઓ. મારજી પગારના રૂપીઆ લેઈ માળણને ઘેર આવ્યા
 અને કહ્યું કે આ પઈશમાંથી મારા નામનું સદાવરત અ-
 લાવજો હું માંડવગઢના જાહાજનમ રાજાનો કુંવર ગજરોમાર
 છઉં. જો તમારો રાજા જોરજુલમથી આ પઈશ પડાવી લે
 તો મને કાગળ લખજો. એવું કહી પોતે રાજા પાસે ગયો;
 અને કહ્યું કે માહારાજ મેં માહારો પઈશ માળણને ઘેર
 સોંપ્યો છે તે તમે સાચવજો. જો કદી દાનત બગાડશો તો
 તમારી ખરાબી થશે; કેમકે માહારું નામ ગજરોમાર છે. એ-
 ટલું કેહેતાં જ રાજાના મનમાં ધરાશક્તિ પડ્યો કે મુકરર પુલા-
 રને એ લઈ જશે, માટે જેમ જલદી થાય તેમ એને અહી-

માથી વીદાય કરવા જોઈએ એવું ધારી રાજા મારને
 વીદાય કરવા સાર આપ્યા. મારએ પાછા ફરવાનું કહ્યું
 પણ વીસ ગાઉ સુધી રાજા સાથે ગયા. પછી મારને મુકી
 ને રાજા પાછા પોતાની નગરી તરફ ગયા. રાજા પાછા ફર્યા
 એટલે તરતજ મારએ પોતાના ઘોડાને ઉડાડી મુક્યો તે ઝ-
 લુલુલુ કરતો એક ઘડીમાં ડુલાદેના મહેલમાં આવીને ઉભો
 રહ્યો. રાતે રાયારૂપ પોતે સુતાં સુતાં વીચાર કરેછે કે આ પાપ
 ગણ તે ઠીક થયું એ વીચારમાં રાજા ઊંઘી ગયા. અને સુપનાં
 આવવા લાગ્યાં તેથી જાગીને રાજાએ મામીને કહ્યું કે—

કુહા.—રાજા કહેરે મામી સાંબજોરે મુને અજંપો બહુ
 યાચરે. મુને પેહેલા પોહારનાં સમણાં આવીયારે, કાંઈ મો-
 હાલે ચઢતો રાયરે, કાંઈ ૨૧૫ બીજરે પોહારનાં સમણાં
 આવીયારે, જાણે સોગટાં માંડ્યાં સોજરે; જાણે જાણે મેઠાં
 બીડરે ચાવે પાનનારે, કાંઈ અધર દીશ્વે રાતા ચોજરે, કાંઈ
 ૨૧૬ ત્રીજરે પોહારનાં સમણાં આવીયારે, મામી સાચો માનો
 સહ સારરે; મામી ભમર પલંગ પર પોઢતારે, કાંઈ દુશ્વો
 તે નવસર હારરે, કાંઈ ૨૧૭ ચોથારે પોહારનાં સમણાં આ-
 વીયારે, જાણે માર થયો અસવરરે; જાણે અતુર રેવંત પલા-
 હીચોરે, લેઈ ચાલ્યો ડુલાદે નારરે. સર્ઈ ૨૧૮

સ્વપ્નાની વાત સાંબજીને મામીએ રાજાને કહ્યું કે—

કુહો.—સમણાં પડોરે સુકે લાકડેરે, કાંઈ સમણાં સમુદર
 બેટરે; કાંઈ સમણાં સાચાં નહોય રાજવીરે, કાંઈ સમણાં
 વંઝાને પેટરે. કાંઈ ૨૧૯ સમણે નીરધન પામે ધનનેરે કાંઈ
 વંઝાને પ્રસવે પુત્રરે, કાંઈ સમણે મુરખ વિદ્યા બણેરે, કાંઈ

સાથ પામે ધરસુતરે, કાંઈ ૨૨૦ સમણે બુખ્યો બિજન
જમિરે, કાંઈ તણાય તેની કુખરે; કાંઈ જાગીને જુએ સવા-
રમારે, તોયે પેટમાં બુખની બુખરે. તોયે ૨૨૧

માંમીએ સ્નાની વાત સાચી નથી એમ કહ્યું પણ રાયા-
પને ઊંધ ન આવી તેથી તરત ઉઠીને ટુલાદેને મેહલે ગયા
અને છાનો માનો બીંતે યધને ઉપર ચડવા માંડ્યું કે રાણાને
ખમર પડી એટલે રાણી બોલી:—

ફુહો—પાછત્રી રાતનો મોહાલે કોણ ચડે, જાણે મોહાલે
ચડંતો ચોરે; જાણે ૦ રાયાપરે તને જાણુચે, તેતો નહી રહે
જીવ્યાનો ઠોરે. તેતો ૦ ૨૨૨

રાજ એકદમ ઉપર ચડી મેહલમાં આવ્યો, ત્યાં માંના
જેવા માણસ દીઠો. રાણીએ ધાર્યું કે જો ખંને ભિગા થશે
તો માહા કેર વરતાશે તેથી રાજનો હાથ ગ્રાહી ઝરખામાં
લઈ ગઈ અને કહ્યું કે.—

ફુહો.—મેહનને મોહાલેરે શું આવીયારે, તમે જાએને
માડી જાયા વીરે; તમે ૦ રાયાપનો ચુડો બાગીયોરે, ગજરા
માંનાં એઠ્યાં ચીરે. ગજરા ૦ ૨૨૩

અરે રાજ હુંતો ગજરા માંની ધણીઆણીહું અને તમે
માહારા બાઈ છો. એથી રાજને બહુ ગુરસો ચડ્યો અને
રાંડને ઝાડે લટકાવી તીરંબાજી કરવાનો નિશ્ચય કરી પોતે મા-
મી પાસે આવીને બધી વાત કહી તે સાંભળી મામીએ કહ્યું કે—

ફુહો.—મોળીયું મુકીને એઠ ચુંદડીરે, કાંઈ લજબું કુળ
કપુતરે; કાંઈ બાંમી બાગીને બડાવ રેઠાએ, કાંઈ કાંતો જો-
લેરા સુતરે. કાંઈ ૦ ૨૨૪ તેની વણાય જેણી પામરીરે, જઈ

સુમે માફીને બેઠે; જઈ નેમ જનાવર પોતે પાળે છે, તેમ તારૂં તે બરથ પેટરે. તેમાં ૨૨૫

મામીએ રાયાફ પને ધણાં મેણાં માર્યાં. પણ માફીએ ત-
ધવારી કરવા માંડી સવાર થતાં રાણી અને દાશીને ઘોડા ઉ-
પર બેસાડીને રાયાયાફ પની કચેરીમાં લઈ ગયો રાયાફ પે પેતાના
ઘોડે સ્વારોને પકડવાનો હુકમ કર્યો એટલે માફીએ ઘોડાને
ઉડાડી મુક્યો અને રાજ તથા તેમના સ્વારો મોં વકાશીને
જોઈ રહ્યા, માફી પુલાદે રાણીને પીયરમાં મુકીને પોતે જાડ-
બકુંડલના મુલકમાં ગયો, અને માહાદેવની વાડીમાં ઉતારો
કર્યો, ત્યાંના રાજની કુંવરી સુધડદેને માફની સાથે વરવું છે
માટે રોજ માહાદેવની પુજા કરે છે. એક દહાડો કુંવરી મા-
હાદેવની પુજા કરવા વાડીમાં આવી ત્યાં માફને દીઠા તેનું
૩૫ જોઈને સુધડદે પુછેછે —

કુહો.—કીયારે મુલકથી આવ્યા સાહ્યારે, તમે કીયા મુ-
લકમાં જાઓરે; તમે કંઈ જનેતાને પેટ જનમીયારે, તમે
કેઈ ગોરીના નાવરે તમે ૨૨૬ સાચુ બોલોરે રાજ સતવંતારે;
કાંઈ કીયાં તમારાં ગામરે. કાંઈ કુંવર છો કોણ રાજ ત-
ણારે, વળી શુંછે તમારૂં નામરે. વળી ૨૨૭

માહારાજ મેં પુછ્યુ તેનો જવાબ દો, માફીએ કહ્યું કે—

કુહો.—ઉતર અંડથી અમે આવીયારે, કાંઈ પક્ષમ અ-
મારો ભાવરે; કાંઈ આબ મંડળના અમે રાજવારે, રાણી
મંજા ગોરીના નાવરે. રાણી ૨૨૮ હુંતો કુંવર જહા જનમોરે,
કાંઈ ગડ માંડવ માહાફ ગામરે; કાંઈ અણરે માનીતીનો
બેટડોરે, ગજરો માફ માહાફછે નામરે ગજરો ૨૨૯

અમે ઉતરમાંથી આભા છીએ પશ્ચીમ તરફ જવું છે, અને
જે અમારા ઉપર મોહીત થઈ અમને ધમ્ છે છે તેનો હું
પુરૂષ છું. રાણીના મનમાં ધણો આનંદ થયો અને કહ્યું કે
માહારાજ હું તમને વરી ચુકી છું સાંજે માહારે મોહોસે
પધારજો; એમ કહી સુધડે પોતાના રંગ મહેલમાં પોતાની
સખી દેવળદે જે પ્રધાનની કુંવરી છે તે સાથે આવી અને
રંગ મહેલ શણગારવા માંડ્યો.

ફુલો.—રંગ મહેલનો સુંદર ઝોરડોરે, કાંઈ ઘોળ્યો છે ઝાક-
ઝમાળરે, કાંઈ બાંધ્યો ચંદરવો માદરપાટનોરે, તેને ફરતી
બાંધી છે ઝાલરે, તેને ૨૩૦ તકતા બાંધ્યા છે ત્રીહિ વીધ-
નારે જેમાં શુંદરી મુંખ દેખાયરે; જેમાં ૦ કેટલા એકમાં શામિ
છત્રીઓરે, પુરણ તેજ જેમાં પરખાયરે. પુરણ ૦ ૨૩૧ ધડી-
આળ ધાણું સ્થંભમારે, કાંઈ કલાક સાંબળવા કોડરે, કાંઈ
સુવરણ જડીત બે પેટીઓરે; તેતો મુકી છે નેડા નેડરે,
તેતો ૦ ૨૩૨ ખુરશીઓ મુકી છે શીશવ તણીરે, ધણી શા-
બે છે ઝગઝગાટરે; ધણી ૦ તેની નેડે શામિ ધણીરે, કાંઈ કાષ્ટ
તાણું કમાટરે, કાંઈ ૦ ૨૩૩ કાચ બીલોરી શામિ શીશીઓરે,
માંહી ભરીયત જળ ગુલાબરે; માંહી ૦ લવંગ સોપારી એલચી
રે, બરો યાળ તે શુભ જડાવરે. બરો ૦ ૨૩૪ મેવા ફળ
માંહી મુકીયારે, કાંઈ રાજવીયાની રીતરે; કાંઈ ૦ રસોઈ બનાવી
છે બત્રીસીરે, કાંઈ અદકી આણી પ્રીતરે. કાંઈ ૦ ૨૩૫ ફૂલ સા-
કર આની ઉકાળીયારે, કાંઈ તેજના તઈયારરે; કાંઈ ૦ માર નેતાં
પોતે મોહી રહેરે, કાંઈ સજવા માંડ્યા શણગારરે. કાંઈ ૦ ૨૩૬
રાણીએ પોતાનો મહેલ બબકાદાર કર્યો, અને પોતાના

પ્રાણહારને સાડ બત્રીસી રસોઈઓ પણ તૃપ્તિ કરી પછી પોતે
સણગાર પેહેરવા માંડયા.

કુહો.—જરકશ કોરનો સુંદર સાળુડોરે, માંહી ઝાઝો કશુંખી
રંગરે; માંહી૦ તેનો ઓઢયો અલબેલીએરે, જેમાં બાસે ગોર
સહ અંગરે, જેમાં ૨૩૭ વેણ લાંખી શેશ સરીખડારે, ફેણ
જાણે મણી શીશ ફુલરે; ફેણ૦ સેયે સીંદુર પુર્યા શાભોતોરે,
કાંઈ દામણી દીપે અમુલરે. કાંઈ૦ ૨૩૮ મોતી જડીત
મનોહર ઓઢણરે, મરગ મદની લીટી ઓત ચોરરે, મરગ૦
બાલ શુંદર ખોરાજતુરે મદમાતીનું જોખન જોરરે, મદમાતી-
નું ૨૩૯ ભગુટી કમાન છાંબીલડારે, રતનાલા લોચન રસ
કુરરે. રતનાલા૦ અતી અણીઆરાં અપળ ધણારે, છે ક-
ટાક્ષ કટાનું રૂપરે. છે કટાક્ષ૦ ૨૪૦ નાશીકાની વાળી જીભ
જીભએરે, વેસર સુકતા છે લંચ સુઢાલરે; વેસર૦ અરૂણ
અધર પર અળકતોરે, જોતાં મુની અજે તતકાળરે, જોતાં ૨૪૧
હાથ કરેરે મંદ મધુરરે, કાંઈ દાઢમ ખીજશા દંતરે; કાંઈ૦ કું-
દન રેખા બે દંતમાંદીસતારે, અળકારાશુ ચોરે ચીતરે. અળ૦
૨૪૨ જીલ જીગલ મણી છે ઝગકતીરે, કરણ ફુલ પાનડી
યોનો જીમરે; કરણ૦ ચોટલે ગોફણો ગોરીનો ધમકતોરે, ધણો
ધુધરા કેરો ગુછરે ધણો ૨૪૩ કોટી મુરજ વદને નારીએરે,
સુંદર મુખકું રૂપ નીધાંનરે; સુંદર૦ અકલની લટ જીકી ગે-
ડપેરે, મધુરૂં મધુરૂં કરેછે ગાનરે; મધુરૂં ૨૪૪ રંગ તંબાળ
ઓઢ્યો મુખ ઓળશેરે, મરગ્યા નેણીનો વાંકો મોડરે; મરગ્યા૦
જરકશી બુટાની કાળી કંચુકીરે, કશી કશીને પેહેરી કોડરે.
કશી કશીને ૨૪૪ તુશી તનમનીઆ હેમની હાંસડીરે, માદળી-

આં અરીથી ચીનમાલરે; માદળીયાં પંચકમી ચંદનકહારે
 ચોરસનોરે, મુકતાફળ માળા વિશાળરે, મુકતાફળ ૦ ૨૪૫ કુંકર
 સહીત કનક કર ચુડાસરે, મળ ગળ બળિડોછે સાથરે મળ ૦
 વાંક વીંટી બાળુબંધ બેરખારે, છતાં આરથી રહોછે હા
 થરે, છલા ૦ ૨૪૦ સહી સમાન છે કટીમખજારે, થાયનેપુ-
 રનો ઝણકારે; થાય ૦ સાંકળાં કલ્લાંને કાંચી વીંછુવારે, નખ
 શીખ શોભાનો નહિ પારરે, નખ ૦ ૨૪૮ ગોળમટોળ ગાલે
 કરચુંરે, કાંઈ ટપકુ તે જંગાલરે, કાંઈ ૦ જાણે છુંદલું છે છું-
 દાણુરે, કુમકુમ આડ કરીછે કપાળરે. કુમકુમ ૦ ૨૪૬ અનુપમ
 બની અપહરારે, કાંઈ તેજ તણો નહિ પારરે, કાંઈ ૦ કુલ
 અતર બેઠેકો રહ્યારે, એવી બની સુધડે નારરે. એવી ૦ ૨૫૦

ધણા સરસમાં સંસ્સ અને શોભીતા શણગાર પેહેરીને
 રાણી સુધડે પોતાના માનીતા મારની વાટ જોતી ઝરખે
 બેઠીછે ગજરોમાર પોતાના રેવંતને માહદેવની વાડીમાંથી
 કુદાવાને રાણીના મોહોજમાં આવ્યો રાણી મારને જોઈ બહુ
 ખુશી થયાં અને બગીચી રસોઈ તથા ચાર કરેલી હતી તે
 જમાડીને રાતે પલંગ ઉપર બેઠા અને અપ્પનંદની વાતો
 કરતાં આખી રાત વહી ગઈ. વહાણુવાયુ એટલે રાણીને
 ઘોડા ઉપર બેસાડીને શહેર ગયે થઈ ચાલવા માંડ્યું તે જોઈ
 શહેરના ભોંકો રાજ પાસે ગયા અને કહ્યું કે કુંવરાને ઘોડે
 બેસાડી કોઈ મુસાફર લઈ જાયછે, રાજએ તમામ સ્વારોને
 પકડી લાવવાનો હુકમ કર્યો. તેથી લશ્કર સહિત પ્રધાન
 વિગેરે માણસો પકડવા ગયા. તેમણે મારને ઘેરી લીધો,
 મારએ માહદેવની સ્તુતિ કરવા માંડી એટલે મહાદેવ પ્રસન્ન

થયા જ્યેથી રાજના બારગીરોનાં બાણ અને ગોળીયો આવી
જવા લાગી. તે તમાસો જોઈ રાજ અચરત થયો અને
પ્રધાનને મોકલી માથેને પુછાવ્યું કે મહારાજ તમે કોણ છો ?
માથે કહ્યું કે હું માંડવગઢના જાહાજીમ રાજને માહાદેવે
આપેલો ગજરોમાર છું એ વાત સાંભળી પ્રધાન અને
રાજ ખુશી થયા અને માથેને ઘેર લાવી કુંવરી પરણાવવાની
તકવારી કરી ત્યાં માર ચોરીમાં ફેરા ફેરે છે ને સ્ત્રીઓ
ગીત ગાય છે.

કુહો.—સમયરો મળી સહ સાથમારે, કાંઈ હરખે ગીતજ
ગાયરે; કાંઈ ચોરી બંધાવીછે ચોકમારે, ત્યાંતો શુભ મંગળ
વરતાયરે. ત્યાંતો. ૨૫૧ ચાર મંગળ ફેરા ફેરવેરે, કાંઈ જોવા
મળી સહ જાનરે; કાંઈ હસ્તી ધોડાને હીરા મોતીનારે, માત
પીતાએ આખ્યાં દાનરે. માત. ૨૫૨ પરણી ઉઠ્યારે કાંઈ પ્રીત-
ધારે, આનંદ વાપ્યો અતીશ અંગરે; આનંદ. સુધડે દેવજદે
બે રાણીઓરે, પરણી લઈ ચાલ્યા પોતાને સંગરે. પરણી. ૨૫૩

માથેને સુધડે અને દેવજદે બંને કુંવરીઓ પરણાવી રાજ
એ ધણું ધન તમાલ આપીને લાવલશ્કર સાથે વધાય કર્યા
તે રાણી પુલાદના નગરમાં આવ્યા. ત્યાંપણ ધણું ધન અને
લશ્કર મધ્યુ જે લઈ પોતાના શહેરનો રસ્તો પકડ્યો. રસ્તે
આવતાં વડ ઉપર રાણી ચંપાદે હતાં તેમને પણ સાથે લીધાં
અને પોતે ચાર રાણીઓ સહીત ગામની બાગોળે આવી
મુકામ કર્યો જાહાજીમ રાજ લશ્કરની ધામધુમ જોઈને બીહી
ગયા તેમને દેહેસત લાગી કે માહારા ખાંડીઆ મેડીઆ
પુત્રોમાં તો કાંઈ દમ નથી અને દુશ્મનનું દળતો ધણું બા-

રેછે. જો આ વખત માહારો ગજરોમાર હોત તો તે મુકરર
જીતના ડંકા દઈ દુસ્મનોના દળને ચક્રચુર કરી નાખત પણ
હવે શો ઉપાય. એવી શોચના કરે છે એટલે વધામણી આવી
કે બાર વરસ પુરાં થયેથી ગજરોમાર ઘેર આવે છે એવું
સાંભળતાંજ રાજા અને રાણી બહુ ખુશી થયાં અને બહુ
ધામધુમ સાથે સામાધ્યુ કરી રૂપાના ખુલ પડાવી વાજતે ગા-
જતે મારને ઘેર લાવી ગાદીએ બેસાડ્યાં.

કુહો.—માત પીતાએ વધાવીયારે, કાંઈ હરખ કહ્યો નવ
જાયરે; કાંઈ પીતાને ખેડ કર જોડીનેરે, દામાવંતીને લાગ્યા
પાયરે. દામા. ૨૫૪ રાણીએ પરણીને મળ્યા માતનેરે, દા-
માવંતીના પુર્યા કોડરે; દામા. કરજોડીને કવી વીનવેરે, બા-
લો જય જય શ્રી રણજોડરે, બોલો. ૨૫૫

વાતનો સાર.

કાંઈ પણ વાત વાંચીને તે ઉપરથી આપણે સાર ન લ-
ઈએ તો તે વાંચવામાં લીધેલી મહેનત બ્યર્થ ગઈ ગણાય.
આ વાતનો વિચાર કેટલાક કેળવાએલા જીવાનો શિવાય થો-
ડાએમાંજ હશે તેઓ તો રાગોટા કાઢાડવામાંજ સંતોષ મા-
ને છે. પણ આપણા પુરાતન કાળના કવીઓએ જે કોશ્ચ
કીધી છે તે કાંઈ નીરર્થક નથી એમ જો તેઓ ધીરજથી
વિચાર કરી જીવે તો તેના ખ્યાલમાં આવ્યા શિવાય રહે નહીં.

આ ગજરા માફની વાત ઉપરથી ઇશ્વરનો મહીમા જા-
ણીને તે ઉપર આકીર્ણ રાખવાથી આપણાં સરવે કામ સફળ
થાય છે. અથવા વાંચનારને ધડો મળે છે. ઇશ્વર કેવો ઇનસાફી
અને નેકી છે. તેનો દાખલો પણ શીકારીઓની બાબતમાં ધણો
સરસ આપ્યો છે અને જેવો પક્ષપાત અથવા રાખ રખા-
વત કરનારો છે તેઓના તરફ તેનો ધીકાર છે એ પણ મા-
નીતી રાણીઓને બદ શીકલ છોકરા આપીને સાબિત કરી
આપ્યું છે.

એ વીગરે આ વાત વાંચીને વીચારથી બીજા ઘણા
લાભ થઈ શકે તેવું છે માટે તે અમને છાપીને પ્રસીદ્ધ
કરી છે.

જાહેર ખખર.

- આ ચોપડી નીચે લખેલ ઠેકાણેથી વેચાથી મળશે.
નડીઆદ—કામદી સાદકભાઈ ચોપડી વેચનાર.
સલુણુમાં—બુકસેલર લલુ જેભાઈ.
વડોદરા—બુકસેલર દસરથ રાગોબા ઠા. રાવપરામાં.
બલસાડ—બુકસેલર દવારકાંદાસ પરબુદાસ.
સુરતમાં—મહેતાજી ફકીરભાઈ કાશીદાસ, બુકસેલર કીડ
ભાઈ પરબુદાસ, મેચેરજી જમશેદજી, કરસન
દાસ નારણદાસ, લલુભાઈ જમનાદાસ, ત્રીબુવ
દાસ ગોપાળદાસ.
મુંબાઈ—બુકસેર સખારામ ભીકશેઠ, બાળકૃષ્ણ લક્ષ્મણ
ભીમશી માણેક, દામોદર ઈશ્વર.
વીરમગામ—બુકસેલર ભીખા નથુરામ, મુળશંકર લલુ.
વઢવાણ—બુકસેલર પ્રાણશંકર રામજી, રામા નાંતજી.
લીંબડી—બુકસેલર છગન સંગજી.
ધાંગધરા—બુકસેલર નરશી જીવા ઠકર.

સામટી લેવી હોય તેમણે પોસ્ટપેડ કાગળ લખ્યું
ખુલાસો કરવો. નાટપેડ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં.

બુકસેલર. જગજીવનદાસ દક્ષપતરામ
ઠા. અમદાવાદમાં બાલેટનની હવેલીમાં

